

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยาลัยครูเป็นสถาบันผลิตครูที่สำคัญสถาบันหนึ่ง มีหน้าที่รับผิดชอบในการเตรียมครูให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะและเจตคติเพื่อที่จะให้ได้ครูที่มีคุณภาพ หลักสูตรฝึกหัดครูทุกระดับจึงได้กำหนดให้นักศึกษาคูรทุกคนได้เรียนจากประสบการณ์ โดยการฝึก "ประสบการณ์วิชาชีพ" ให้ หรือบางสถาบันเรียกว่า "การฝึกวิชาชีพครู" หรือ "การฝึกสอน" ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจของการฝึกหัดครู องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพประสบผลสำเร็จ คือ การนิเทศ ดังนั้นการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผู้ที่ทำหน้าที่นี้เทศจะต้องเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพในการนิเทศ จึงจะทำให้การดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดหมาย จากงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพครูเท่าที่ได้ศึกษามา ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาปัญหาและ เสนอแนะแนวทางแก้ไข้ปัญหา ดังนั้นน่าจะได้มีการศึกษาถึงความต้องการของอาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์ที่เลี้ยง ว่ามีความต้องการปรับปรุงเสริมสร้างสมรรถภาพของตนเองด้านใดบ้าง มากน้อยเพียงใด ก่อนที่จะดำเนินการเพื่อแก้ไข้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อจะได้สอดคล้องกับความต้องการของเขา อันจะได้นำไปเป็นแนวทางสำหรับแก้ไข้ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ถูกต้อง ตรงประเด็น ดังนั้น ในบทนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ 4 ด้าน คือ

1. ประสบการณ์วิชาชีพครู
2. การนิเทศประสบการณ์วิชาชีพ
3. สมรรถภาพในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพ
4. การเสริมสมรรถภาพในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพ

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้

ประสบการณ์วิชาชีพ (Professional Experience)

การจัดโปรแกรมการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามให้กับนักศึกษาครู เพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรง บางสถาบันเรียกว่า "การฝึกสอน" บางสถาบันเรียกว่า "ประสบการณ์วิชาชีพ" หรือ "การฝึกวิชาชีพครู" ซึ่งต่างก็หมายความถึงการจัดให้นิสิตนักศึกษาครูที่ผ่านการศึกษภาคทฤษฎีจนมีพื้นฐานเพียงพอที่จะทดลองปฏิบัติการสอนในสภาพจริงในโรงเรียนมัธยมศึกษา และประถมศึกษาเป็นระยะเวลาหนึ่ง ภายใต้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดของอาจารย์ฝ่ายโรงเรียน และอาจารย์นิเทศจากสถาบันผลิตครู

ประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นคำที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เริ่มใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Professional Experience เป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้าง กล่าวคือ เป็นประสบการณ์ทั้งหมดที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับนักเรียนนักศึกษา และบุคคลในระดับหรือกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รวมถึงได้รับโอกาสให้ทำการสังเกตการเรียนการสอน รวมมือทำงานฝึกทำการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อันจะเสริมสร้างใหญ่ที่จะเป็นครูเกิดการเรียนรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดพื้นฐาน ตลอดจนหลักการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน (อัจฉรา ประไพตระกูล และคณะ 2522 : 1)

สถาบันผลิตครูบางแห่งเรียกการฝึกสอนว่า ประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะว่า การฝึกสอนนั้นไม่ใช่เพียงแต่การฝึกหัดสอน แต่เป็นการฝึกงานครูทุกอย่างที่ครูพึงปฏิบัติ เช่น กลวิธีการสอน การปกครองชั้นเรียน การทำงานธุรการ ชั้นและการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น

สมประสงค์ ประสงค์เงิน (2515 : 11) ได้สรุปความหมายของการฝึกสอนว่า เป็นการที่นิสิตออกทำการสอนหรือปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานการให้การศึกษาของโรงเรียน ในโรงเรียนที่มหาวิทยาลัยกำหนดให้ ภายใต้การนิเทศอย่างใกล้ชิดจากอาจารย์ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานการฝึกสอน โดยมุ่งที่จะให้นิสิตได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งจะช่วยให้นิสิตมีความสามารถที่จะออกไปเป็นครูที่ดีในอนาคต

นิมิตวอล ทศวรรษ (2520 : 1) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการฝึกสอนว่า การออก
 ทำการฝึกสอนของนักศึกษานับว่าเป็นโอกาสที่จะได้นำทฤษฎีที่ได้เรียนมาแล้วออกไปฝึกปฏิบัติ
 ในหน้าที่ของการเป็นครู (ในชีวิตจริง) ซึ่งนับเป็นสิ่งที่สำคัญจะนำไปสู่อาชีพครู และไปสู่
 ความเป็นผู้มีควมรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้ใหญ่ซึ่งนักศึกษาจะต้องเผชิญกับปัญหาและความ
 เป็นจริงต่าง ๆ ที่สำคัญคือ ปัญหาการปรับตัวของนักศึกษาจากการเปลี่ยนไปสู่ชีวิตของ
 ความเป็นผู้ใหญ่ที่จะต้องรับผิดชอบในหน้าที่การสอน ซึ่งนักศึกษาเดินทางไกลเข้าไปแล้ว

เจลิม มลิดา (2525 : 67) ได้ให้ความหมายของการฝึกสอนว่า เป็นกระบวนการ
 การจัดประสบการณ์ตรงในทางการศึกษาให้แก่ศึกษาศาสาศึกษาศาสตร์ เพื่อเป็นการ
 ฝึกอบรมให้มีสมรรถภาพของครูเท่าที่ครูที่ฟังจะมีคุณลักษณะและคุณสมบัตินั้น ทั้งเป็นการ
 ทดสอบความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในภาคทฤษฎี หลักการ ตลอดจนแนว
 ความคิดต่าง ๆ

ลีโอนาร์ต โอ. แอนดรูว์ (Leonard O. Andrew 1964 : 8-9) ได้อธิบาย
 ความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูว่าเป็นประสบการณ์ทั้งหมดที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ทำงาน
 เกี่ยวข้องกับนักเรียน นักศึกษา และบุคคลในระคับหรือกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก
 โรงเรียน รวมถึงได้รับโอกาสให้ทำการสังเกตการสอน การเรียน การร่วมมือทำงาน
 ฝึกทำการสอน และกิจกรรมอื่น ๆ อันจะเสริมสร้างใหญ่ที่จะเป็นครูเกิดการเรียนรู้ และ
 มีความเข้าใจในแนวคิดพื้นฐาน และหลักการต่าง ๆ ที่มีสำคัญต่อกระบวนการเรียน
 การสอน

กล่าวโดยสรุปแล้ว ประสบการณ์วิชาชีพคือ การจัดประสบการณ์ด้านวิชาชีพครู
 โดยการให้นักศึกษามีโอกาสฝึกหัดประสานความรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้สัมพันธ์กัน
 เพื่อให้เป็นความรู้ ความสามารถ และทักษะ พร้อมทั้งจะเป็นครูที่มีคุณภาพ อีกทั้งยังเป็น
 การพิสูจน์และทดสอบคุณลักษณะของตนเองในการเป็นครูต่อไป

สถาบันฝึกหัดครูทุกแห่งยอมรับความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ว่า
 เป็นหัวใจของการฝึกหัดครู และเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นมากสำหรับผู้ที่จะจบ
 การศึกษาออกไปเป็นครู

ถ้าจะศึกษาหลักสูตรการฝึกครูในประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ จะเห็นได้ชัดเจนว่า ให้ความสำคัญของการฝึกสอนหรือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นวิชาหลัก หรือเป็นหัวใจของหลักสูตรที่เคียว และจะกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไว้อย่างชัดเจน เพื่อยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

คู่มือการฝึกสอนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง นพพร พานิชสุข (ม.ป.ป. :

8 - 10) ได้ระบุจุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไว้ว่า

1. เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงแก่นักศึกษา
2. เพื่อมีโอกาสทดลองทฤษฎีที่ศึกษามาในชั้นเรียน
3. เพื่อให้มีโอกาสได้เห็นสภาพที่แท้จริงของโรงเรียน
4. เพื่อเปิดโอกาสให้รู้จักปรับตัวเข้ากับสังคมในฐานะเป็นครู
5. เพื่อฝึกฝนและปรับปรุงบุคลิกภาพส่วนตัวให้พัฒนายิ่งขึ้น

ทวงรัตน์ ไชยศิริ และ สุภัตญา อารีวรรณ (2520 : 4) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการฝึกสอนไว้ในหนังสือคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของวิทยาลัยครูสวนสุนันทาไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ให้นักศึกษาได้นำสิ่งที่ได้เรียนในวิชาการศึกษา จิตวิทยา และวิธีสอนไปทดลองปฏิบัติ เป็นการประสานระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ นักศึกษาอาจจะปรับปรุงแก้ไขทฤษฎีที่ได้ศึกษามาให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงก็ได้
2. เพื่อให้ให้นักศึกษาได้มีโอกาสทดลองสอนภายใต้การนิเทศ
3. เพื่อให้ให้นักศึกษาได้มีชีวิตรอยู่ในห้องเรียน และโรงเรียนจริง ๆ คู่กันเคยกับบรรยากาศ เข้าใจหน้าที่ของครู คู่กันเคยกับนักเรียน ศึกษา และใช้วัสดุอุปกรณ์จากแหล่งต่าง ๆ มีความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชนที่ไปทำการฝึกสอน
4. เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ประเมินตนเองว่า มีความเหมาะสมในการเป็นครูหรือไม่เพียงใด ซึ่งจะประเมินได้ในด้านบุคลิกภาพ ความรักเด็ก ความเข้าใจ ความต้องการของเด็ก ความภูมิใจในอาชีพ ความตั้งใจจะส่งเสริมอาชีพให้ก้าวหน้า เป็นที่ยกย่องนับถือของบุคคลทั่วไป นอกจากนั้นยังเป็นโอกาสให้สร้างบุคลิกภาพของครูให้แก่ตนเองด้วย

สมบัติ แสงรุ่งเรือง และ ประถม แสงสว่าง (2521 : 1) ได้สรุปจุดประสงค์ของการฝึกสอนไว้ดังนี้

1. เพื่อให้นักศึกษาได้ประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับนักเรียนและบรรยากาศภายในห้องเรียน
2. เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสทดสอบทฤษฎีทางการศึกษาที่ได้เรียนมาแล้ว
3. เพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาระบบการบริหารและการจัดโรงเรียน
4. เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของครู
5. เพื่อให้นักศึกษาได้เห็นปัญหาอันแท้จริงของโรงเรียน รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหา
6. เพื่อให้นักศึกษาได้หัดมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก
7. เพื่อให้นักศึกษาได้รู้จักปรับตัวเองเข้ากับสังคมในฐานะครู
8. เพื่อให้นักศึกษาได้ดำเนินงานด้านการสอนและอื่น ๆ ภายใต้ระเบียบข้าราชการครู และการนิเทศของโรงเรียนและอาจารย์นิเทศก์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2526 : 2) ได้ระบุวัตถุประสงค์ของการฝึกสอนว่า เพื่อให้บัณฑิตฝึกสอนมีโอกาสดังต่อไปนี้

1. มีประสบการณ์ตรงโดยการฝึกปฏิบัติงานในวิชาชีพสาขาที่ตนได้เลือกศึกษา
2. นำทฤษฎีและหลักวิชาการที่ได้ศึกษาไปทดลองใช้ในสภาพความเป็นจริง
3. มีโอกาสพัฒนาบุคลิกภาพของตนให้เหมาะสมกับวิชาชีพ
4. เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่นในระดับต่าง ๆ
5. ได้มีโอกาสเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือทางวิชาการระหว่าง

คณะครุศาสตร์ และสถาบันฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

แซม พี. วิกกิน (Sam P. Wiggins 1957 : 4 - 5) ได้สรุปถึงจุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไว้ 2 ประเด็น คือ

1. เพื่อช่วยให้นักฝึกสอนเกิดทักษะและเป็นครูที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์โดยครูที่เลี้ยงช่วยเหลือนักเรียนฝึกสอนให้น้อยลง เพื่อที่จะให้นักเรียนฝึกสอนเตรียมพร้อมที่จะรับผิดชอบชั้นเรียนของตน

2. เพื่อเป็นการตระเตรียมครูให้ตระหนักถึงงานสอน และเป็นการสำรวจตนเองว่าต้องการอาชีพครูหรือไม่ เพื่อที่ว่านักเรียนที่ยังไม่มั่นใจจะเป็นครูได้พยายามทำให้ดีที่สุด

โทมัส เจ. บราวน์ (Thomas J. Brown 1960 : 2) ได้ชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์ให้นักศึกษามีโอกาสในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. ทดสอบทฤษฎี เพื่อให้รู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการสอน
2. ประเมินตนเอง เพื่อจะได้ทราบว่ามีความเหมาะสมที่จะเป็นครูหรือไม่
3. พิจารณาสมรรถภาพ เพื่อจะได้เป็นครูที่ดีในอนาคตต่อไป

จอห์น คัมบลิว. ดีวอร์ (John W. Devor 1970 : 6 - 9) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ นักศึกษาฝึกสอนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างและการจัดระบบการศึกษา
2. เพื่อให้ นักศึกษาฝึกสอนนำความรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับการที่จะเป็นครูที่ดีในอนาคต
3. เพื่อให้ นักศึกษาได้ฝึกการนำเทคนิควิธีการสอนแบบต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาในวิทยาลัยไปทดลองใช้ในสภาพห้องเรียนจริง
4. เพื่อให้ นักศึกษามีความสามารถในการเลือกใช้อุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน
5. เพื่อให้ นักศึกษาฝึกการมีมนุษยสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า ประสบการณ์วิชาชีพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการฝึกและผลิตครูที่มีคุณภาพในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้แก่ประเทศชาติ อันจะส่งผลให้เยาวชนของชาติเป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาและมีความสามารถที่จะใช้ความรู้และปัญญาให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

การนิเทศประสมการณวิชาชีพ

การนิเทศประสมการณวิชาชีพเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการฝึกประสมการณวิชาชีพอย่างยิ่ง อาจกล่าวได้ว่า การนิเทศเป็นหัวใจของการฝึกประสมการณวิชาชีพเลยทีเดียว การฝึกประสมการณวิชาชีพจะมีประสิทธิภาพได้ก็ต่อเมื่อได้รับการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ การฝึกประสมการณวิชาชีพจะบรรลุผลสำเร็จตามจุดหมายเพียงไรนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับองค์การในการฝึกประสมการณวิชาชีพแล้ว ยังขึ้นอยู่กับบุคลากรในการฝึกประสมการณวิชาชีพด้วย อันประกอบด้วยผู้บริหาร ผู้อำนวยความสะดวกการฝึกประสมการณวิชาชีพ หัวหน้าศึกษาฝึกสอนเอง แต่ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการฝึกประสมการณได้แก่อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยง ซึ่งจะเป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ เพื่อให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการฝึกประสมการณวิชาชีพ เนื่องจากนักศึกษายังเป็นผู้ขาดประสมการณ จึงจำเป็นต้องอาศัยการนิเทศจากผู้มีประสมการณมาก่อน โดยทั่วไปแล้ว การนิเทศเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญมากในการปรับปรุงการศึกษา เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอนโดยตรง

ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาและการนิเทศประสมการณวิชาชีพไว้ดังนี้ คำว่า "นิเทศ" พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 (2523 : 509) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "ชี้แจง, แสดง, จำแนก" การนิเทศการศึกษามาจากภาษาอังกฤษว่า "Supervision" ซึ่งแปลตามความแล้วแปลว่า "การตรวจตรา แนะนำ" มาจากคำสองคำคือ "super" ซึ่งแปลว่า "ดีกว่า, มากกว่า, เหนือกว่า, สูงกว่า, ช่างบน" "vision" แปลว่า "การมอง, การเห็น" เมื่อรวมกันแล้ว "Supervision" ก็หมายความว่า "การมองเห็นโดยรวม หรือการมองจากเบื้องบน" ดังนั้น การนิเทศประสมการณวิชาชีพจึงหมายถึง การคอยดูแล ชี้แจง ให้คำแนะนำ ตรวจตราดูแล เพื่อให้การฝึกประสมการณวิชาชีพดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพสูง

สาย ภาณุรัตน์ (2511 : 11) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือความพยายามอย่างใดอย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพทั้งในด้านการเรียนการสอน

บุญเหลือ เทพสุวรรณ (อ้างถึงใน บทญเฉลิม สุมาวงศ์ และคณะ 2516 : 13) ได้ให้ความหมายการนิเทศว่า การนิเทศคืองานใดก็ตามอันเป็นทางไปสู่การปรับปรุงการศึกษาในโรงเรียน ที่เป็นทางวิชาการ

คาร์เตอร์ วี.กู๊ด (Carter V. Good 1959 : 539) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "การนิเทศการศึกษา" ไว้ว่า "ความพยายามทั้งหมดที่เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนได้จัดขึ้น เพื่อให้ครูและเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาได้มีความเป็นผู้นำ และปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ครูได้มีความเจริญก้าวหน้าทางค่านิยม การเลือก และการปรับปรุงความมุ่งหมายของการศึกษา อุปกรณ์การสอน และการประเมินผลการสอน"

เบน เอ็ม. แฮร์ริส (Ben M. Harris 1963 : 10) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาคือ สิ่งที่ถูกกล่าวถึงโรงเรียนกระทำกับบุคคลและสิ่งของ เพื่อจุดมุ่งหมายในการคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปในแนวทางที่จะส่งผลให้บรรลุจุดมุ่งหมาย หลักของการสอนของโรงเรียน นั่นคือ การนิเทศการศึกษานั้นมุ่งให้เกิดผลต่อผู้เรียนโดยผ่านบุคคลและวัสดุ

เจมส์ รอเบิร์ต มาร์ค และเอเมอร์ สตูป (James Robert Mark and Emery Stoop 1979 : 4) ได้นิยามความหมายของคำว่าการนิเทศคือ การพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนอันจะส่งผลสะท้อนไปถึงการพัฒนาตัวนักเรียน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พอจะสรุปความหมายของการนิเทศการศึกษาว่าคือ ความพยายามของผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษาในอันที่จะปรับปรุงและพัฒนาการเรียน การสอนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม และพัฒนาการแก่ผู้สอนและก่อให้เกิดผลไปถึงตัวผู้เรียน

การนิเทศการสอน หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2521 : 84) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการสอนว่าคือ ความพยายามของผู้ที่ทำหน้าที่นี้เทศที่จะช่วยในการให้คำแนะนำแก่ครูหรือนักศึกษาฝึกสอนให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น การนิเทศการสอนช่วยให้เกิดความงอกงามในด้านวิชาชีพ พัฒนาครู ช่วยในการคัดเลือกและปรับปรุงวัสดุประสงค์ของการศึกษาช่วยในการเลือกเนื้อหาวิชา วิธีการสอน และช่วยในการประเมินผลการสอน ดังนั้นความพยายามใดที่มุ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนดีขึ้น ถือได้ว่าเป็นการนิเทศการสอน

คิมบอลล์ วิลส์ (Kimball Wiles 1955 : 8) ได้กล่าวถึงการนิเทศการสอนว่า คือ การที่จะช่วยให้สภาพการเรียนรู้อุปกรณ์และการสอนพัฒนาไปในทางที่ดีโดยอาศัยเทคนิคของผู้เชี่ยวชาญและต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย

การนิเทศประสพการณ์วิชาชีพนับว่าเป็นหัวใจของการฝึกประสพการณ์วิชาชีพ ดังนั้นทั้งอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงจึงควรตระหนักในความสำเร็จของการนิเทศ การสอน ฟังระลึกไว้เสมอว่าการนิเทศการสอนคือ การสอนทักษะ การสอนให้กับนักศึกษาครู อาจารย์นิเทศก์ทั้งสองฝ่ายจะต้องคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำในการแก้ไขปัญหาค้าง ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับวิธีสอน การใช้อุปกรณ์การวัดและประเมินผล การพัฒนาคุณภาพ คุณลักษณะสัมพันธ เพื่อให้นักศึกษามีการพัฒนาตนเองเพื่อจะไต่ออกไปเป็นครูที่ดีในอนาคต

อัจฉรา ประไพตระกูล (2519 : 18) ได้เน้นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศประสพการณ์วิชาชีพไว้ว่า

1. การนิเทศจะช่วยให้นิสิตมองเห็นช่องทางที่จะนำเอาเนื้อหาวิชาและทฤษฎีทางการศึกษาไปทดลองปฏิบัติใช้ในสภาพการ เรียนที่แท้จริง
2. ความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศก์ในฐานะผู้มีประสพการณ์มาก่อน จะช่วยให้นิสิตได้เข้าใจตนเองว่ามีความรู้ ความสามารถแม่นยำเพียงไร
3. การนิเทศจะทำให้นิสิตเกิดความอบอุ่นใจ มีความมั่นใจในการสอน
4. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิตในระหว่างภาคปฏิบัติ
5. อาจารย์นิเทศก์จะมีโอกาสร่วมแก้ปัญหาการฝึกสอน ซึ่งจะยุ่งยาก ซ้ำซ้อน กว่าที่นิสิตเคยประสพในสถานการณสมมุติ

คุณลักษณะและบทบาทภาระหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์

ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการฝึกประสพการณ์วิชาชีพ โดยทั่วไปขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการนิเทศ ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศได้แก่อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยง ซึ่งจะเป็นผู้แนะแนวทางที่ถูกต้องในเรื่องสำคัญ ๆ อันเป็นหลักในการประกอบอาชีพครู บุคคลทั้งสองนี้จึงนับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เพราะนักศึกษาฝึกสอนจะรับวิธีการสอน การประพฤติปฏิบัติคนจากอาจารย์ที่เลี้ยงของตน จากการสำรวจในหลาย ๆ ประเทศ พบว่าครูที่จบจากวิทยาลัยครูพากันกล่าวว่า เขาเหล่านั้นได้เรียนรู้ถึงวิธีการเป็นครู จากครู

พี่เลี้ยงมากกว่าผู้สอนทั้งสิ้น (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2521 : 51) จึงขอล่าวถึงคุณลักษณะและบทบาทภาระหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์

เจริญผล สุวรรณโชติ (2524 : 94) กล่าวถึงคุณลักษณะอาจารย์นิเทศก์ว่า จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกลวิธีสอนพอสมควร และสามารถเข้ากับครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอนได้

สุมานัน รุ่งเรืองธรรม (ม.ป.ป. : 68 - 69) ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทเป็นผู้ประสานงาน อาจารย์นิเทศก์เป็นผู้ที่ทำหน้าที่อธิบายโปรแกรมของโรงเรียนที่ร่วมมือให้กับบุคคลที่เหมาะสมของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังเป็นคนกลางระหว่างครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอน

2. บทบาทเป็นเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ อาจารย์นิเทศก์จะต้องทำหน้าที่ถ่ายทอดภาพพจน์ของมหาวิทยาลัยให้แก่คนเป็นจำนวนมากแลเห็นได้ ต้องทำงานอย่างใกล้ชิดกับฝ่ายบริหาร ของโรงเรียนในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและสถาบันของเขา นอกจากนี้ยังเป็นผู้แทนของมหาวิทยาลัยในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของโรงเรียน

3. บทบาทการนิเทศ อาจารย์นิเทศก์ทำหน้าที่ช่วยนักศึกษาฝึกสอนในด้านการปรับปรุงแก้ไขการสอน และการพัฒนาความสามารถในการสอน ประสิทธิภาพและความรู้ของเขาจะมีคุณค่าต่อนักศึกษาคครู

4. บทบาทเป็นนักบริหาร อาจารย์นิเทศก์ทำหน้าที่สัมภาษณ์และแจกจ่ายนักศึกษาฝึกสอน ดูแลให้ความต้องการของมหาวิทยาลัยได้รับการปฏิบัติตาม มีการตัดสินใจที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

เอเลน ซี. เฮนส์ (Aleyne C. Hains 1960 : 37 - 52) ได้จำแนกบทบาทอาจารย์นิเทศก์ไว้ดังนี้

1. บทบาทในฐานะที่ว่าการนิเทศทางวิชาการ โดยการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรวิธีสอนและกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งให้การแนะนำปรึกษาด้านการสอนและชี้ให้นักศึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่การสอนของตน

2. บทบาทในฐานะผู้ร่วมงานและผู้ประสานงาน โดยต้องทำงานประสานกับบุคคลหลายฝ่าย หลายระดับกับโรงเรียนฝึกสอนก็มีบทบาทในการประสานสัมพันธ์กับครูใหญ่ ครูที่เลี้ยง ในสถาบันฝึกหัดครูก็ต้องทำหน้าที่ประสานงานกับผู้อำนวยความสะดวกการฝึกสอน รวมทั้งอาจารย์ในวิทยาลัย และที่สำคัญคือ ประสานงานกับนักศึกษาฝึกสอน เป็นคนกลางในการทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน

3. บทบาทในฐานะประชาสัมพันธ์ โดยทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจต่อกันระหว่างบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ และการดำเนินงานของโครงการฝึกสอน

ในการสัมมนาเกี่ยวกับแนวทางใหม่ของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู ที่ประชุมได้สรุปเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์ไว้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ หน้าที่ทั่วไปและหน้าที่ในการนิเทศการสอน

หน้าที่ทั่วไปอาจารย์นิเทศก์

1. ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ วิทยาลัยครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดส่งนักศึกษาไปปฏิบัติงาน
2. เป็นผู้ประสานงานกับนักศึกษา ครูที่เลี้ยง ครูใหญ่ อาจารย์ในวิทยาลัย และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง
3. อำนวยความสะดวกในการเดินทางไปประจำหน่วยของนักศึกษา
4. จัดทำเอกสาร คู่มือครู และวารสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
5. จัดทำสวัสดิการให้แก่ศึกษา เช่น การเงิน อนามัย จดหมาย การรักษาพยาบาล ที่พัก เครื่องใช้
6. เป็นที่ปรึกษาของนักศึกษา
7. ควบคุมดูแลและจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ที่ใช้ในหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

8. สํารวจ พิจารณา คัดเลือก ขยายและยุบหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
9. ควบคุมความประพฤติ ดูแลทุกข์สุขและความปลอดภัยของนักศึกษา
10. แนะนำนักศึกษาเกี่ยวกับงานบริการชุมชน
11. ศึกษารวบรวมสถิติ ข้อมูล และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพของท้องถิ่นแก่ คณะอาจารย์ในวิทยาลัยครู และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นหนทางในการปรับปรุงคุณภาพการเรียน การสอน
12. ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการ ของโรงเรียน ในการปรับปรุงโรงเรียน แนวพัฒนาท้องถิ่น

หน้าที่ในการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

1. ให้ความแนะนำ ช่วยเหลือนักศึกษาในด้านการสอน การปกครองชั้น การจัดห้องเรียน การจัดกิจกรรม การปรับปรุงโรงเรียนและพัฒนาชุมชน
2. สังเกตการสอนของนักศึกษา ช่วยเหลือให้คำแนะนำข้อบกพร่องต่าง ๆ
3. แนะนำนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดหา การทำและการเลือกใช้อุปกรณ์การสอน ตลอดจนแหล่งวิชาในชุมชน
4. ตรวจ แนะนำ การทำบันทึกการสอน และโครงการสอน
5. ศึกษผลและประเมินผลการฝึกสอนของนักศึกษา
6. แนะนำระเบียบปฏิบัติ และวินัยครู
7. เป็นวิทยากรให้แก่ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษา
8. จัดปฐมนิเทศ เพื่อเตรียมตัวนักศึกษาให้พร้อมที่จะออกไปปฏิบัติงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
9. จัดสัมมนาและอบรมนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง ครูใหญ่และบุคคลที่เกี่ยวข้อง
10. สาธิตการสอน เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการสอน

11. แนะนำนักศึกษาฝึกสอน ครูที่เลี้ยง และครูใหญ่ ในการนำนวัตกรรมการสอนมาใช้ในการสอนมา

12. แดงนโยบายและชี้แจงข้อสงสัยเกี่ยวกับงานของโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2424 : 69 - 70)

ยุพิน พิพิธกุล (2527 : 231 - 232) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ไว้ดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้เนื้อหาวิชา วิธีสอน วิธีการนิเทศอย่างดองแท้ อาจารย์นิเทศบางท่านประสบความล้มเหลวในการนิเทศเพราะไม่รู้หลักการนิเทศ วิธีการนิเทศ และเทคนิคการนิเทศ บางคนก็วางตัวสูงจนเกินไปจนนิสิตไม่กล้าเข้าใกล้

2. ศึกษาประวัติย่อของนิสิตฝึกสอน ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบสถานภาพทั่วไปของนิสิตฝึกสอน เป็นต้นว่า ชื่อ อายุ เพศ พื้นความรู้จากระดับมัธยมศึกษา ประสบการณ์ในการสอน ความสามารถพิเศษ ประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรม เช่น ลูกเสือ ยุวกาชาด ออกค่ายพักแรม นอกจากนี้ก็อาจจะถามเกี่ยวกับประสบการณ์ทำงาน ตลอดจนประสบการณ์ที่ข้องการจากการฝึกสอน สำหรับแบบกรอกประวัติย่อของนิสิตฝึกสอนนั้น คณะกรรมการฝ่ายสถาบันควร จักทำไว้ให้นิสิตฝึกสอนกรอกแล้วนำเสนออาจารย์นิเทศก์ฝ่ายสถาบัน

จากบทบาทภาระหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ที่กล่าวมาแล้วนั้น นับได้ว่าอาจารย์ผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอนนั้นจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในค่านต่าง ๆ อาทิ เช่น มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ ความสามารถทางด้านกลวิธีการสอนและกลวิธีการนิเทศการสอน ความสามารถด้านการบริหาร และด้านมนุษยสัมพันธ์ อาจารย์สถาบันฝึกหัดครูทุกคนไม่สมารถที่จะเป็นอาจารย์นิเทศก์ที่ดีได้ ฉะนั้นในการสรรหาอาจารย์นิเทศก์วิทยาลัยครูควรมีการ เลือกสรรอย่างละเอียดรอบคอบเพื่อให้ได้ อาจารย์นิเทศก์ที่มีความสามารถอันจะส่งผลไปถึงการผลิตครูที่มีคุณภาพออกไปทำหน้าที่ให้การ ศึกษาแก่เยาวชนของชาติต่อไป

คุณลักษณะและบทบาทหน้าที่อาจารย์ที่เลี้ยง

ผู้ที่มีความสำคัญคือประสิทธิภาพของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอีกท่านหนึ่งคืออาจารย์ที่เลี้ยง เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดนักศึกษาฝึกสอนตลอดเวลา เป็นผู้แนะนำ ชี้แจงให้ความช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอน จะมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครูหรือไม่ขึ้นอยู่กับครูที่เลี้ยงเป็นสำคัญ ฉะนั้นการเลือกสรรอาจารย์ที่เลี้ยงจึงต้องคำนึงถึงคุณลักษณะที่เหมาะสม

กัญญา สาทร (2517 : 416) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของอาจารย์ที่เลี้ยงว่าควรจะต้องมีความชำนาญหรือความสามารถ 3 ประการ คือ

1. ความสามารถในทางเทคนิค (Technical Competence) หมายถึงความสามารถในการใช้ความรู้ต่าง ๆ เทคนิคต่าง ๆ วิธีการต่าง ๆ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำงาน
2. ความสามารถในทางมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Competence) หมายถึง ความสามารถในการเข้ากับคน กล่าวคือ เข้าใจคน เข้าใจคน ฝึกคนและฝึกคน
3. ความสามารถในการบริหารงาน (Administrative Competence) ได้แก่ ความสามารถในการวางแผน จัดการสั่งการให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของหน่วยงานได้

หน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพของวิทยาลัยครูสวนสุนันทา ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของอาจารย์ที่เลี้ยงไว้ดังนี้

1. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู
2. มีความชำนาญและประสบผลสำเร็จในการสอน
3. เป็นผู้สนใจศึกษาวิธีการสอนใหม่ ๆ ให้ความร่วมมือและสนับสนุนให้นักศึกษาได้ทดลองใช้วิธีการเหล่านั้น
4. ให้ความร่วมมือกับวิทยาลัยในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้โครงการฝึกสอนมีประสิทธิภาพ
5. ร่วมมือกับอาจารย์ในเทศกในการจัดกิจกรรมและแก้ปัญหาของนักศึกษาฝึกสอน

6. เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี รู้จักควบคุมตนเอง มีความเมตตากรุณา มั่นคงสม่ำเสมอ และเป็นผู้นำที่ดี

7. เป็นผู้ที่มีสัมพันธ์ภาพอันดีกับผู้บริหาร เพื่อนครู และนักเรียน

8. เป็นผู้ที่มีแบบฉบับที่ดีในกานความประพฤติ มีศีลธรรมและจรรยาครู

(ทวงรัตน์ ไชยศิริ, สุกัญญา ชารีวรรณ และ คณะ; 2520 : 6 - 7)

สมบัติ แสงรุ่งเรือง และประพนธ์ แสงสว่าง (2521 : 28 - 29) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของอาจารย์ที่เลี้ยงไว้ดังนี้

1. อุทิศตนเพื่ออาชีพครู

2. มีความสนใจที่จะช่วยเหลือในการฝึกสอนของนักศึกษาอย่างแท้จริง

3. เป็นแบบฉบับในกานความประพฤติ มีศีลธรรมและจรรยาครู

4. มีไมตรีจิตและยินดีร่วมงานกับผู้อื่น

5. ยินดีรับภาระในการช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอน เป็นต้นว่า

(1) กะงานล่วงหน้าด้วยกัน

(2) เตรียมการสอนด้วยกันและช่วยกันสอนเป็นทีม

(3) ร่วมประชุมเกี่ยวกับการนิเทศการสอน

(4) สาธิตวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพ

(5) สังเกตการสอนของนักศึกษาพร้อมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีสอน

การปกครองชั้น วิชา

6. เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติของความเป็นครู และสอนดี

7. เป็นผู้ที่มีสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษย์ดี และเป็นผู้สร้างสัมพันธ์ภาพอันดีในหมู่เด็กและครูผู้ร่วมงาน ก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี และความเป็นอยู่อย่างผาสุกปรกติ

ฟลอเรนซ์ บี. สเตรทเมเยอร์ และมาร์กาเร็ต ลินด์เซย์ (Florence B. Stratemeyer and Margeret Lindsey 1858:8) กล่าวถึงลักษณะอาจารย์ผู้เลี้ยงว่า

1. อาจารย์ที่เลี้ยงจะต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจอย่างแท้จริงในงานการฝึกหัดครู (Teacher Education) โดยการปฏิบัติตนดังนี้

1.1 อุทิศเวลาและปฏิบัติงานด้วยความพากเพียร พยายามอย่างเต็มที่เกี่ยวกับงานฝึกหัดครู

1.2 ให้ความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด และอย่างมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอน

1.3 มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ หรือรับรู้ และให้ความร่วมมือไม่เฉพาะแต่งานฝึกสอนเท่านั้น แต่หมายถึงการฝึกหัดครูทั้งโปรแกรม

2. อาจารย์ที่เลี้ยงจะต้องมีความรู้ในค่านิยมอย่างชัดเจน คือ

2.1 มีความสามารถทั้งด้านการปฏิบัติและทฤษฎี

2.2 มีความรู้ในหลักการสอน เพื่อสามารถอธิบายแก่นักศึกษาให้เข้าใจได้

3. อาจารย์ที่เลี้ยงต้องมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยควร มีทักษะในเรื่องต่อไปนี้

3.1 การสาธิตการสอน

3.2 การให้คำปรึกษา ตอบคำถาม อธิบาย

3.3 การสอนและทำงานร่วมกับนักศึกษา

วิทยาลัยครูเทพสตรี (2520 : 3) ได้กำหนดหน้าที่อาจารย์ที่เลี้ยงไว้ดังนี้

1. อาจารย์ที่เลี้ยงที่คํงทำหน้าที่ 2 ประเภท คือ เป็นครูของนักเรียนทั้งหมด และเป็นของนักศึกษาฝึกสอน

2. อาจารย์ที่เลี้ยงปรึกษาหารือร่วมกับครูใหญ่เกี่ยวกับแผนการทำงาน

3. อาจารย์ที่เลี้ยงควรช่วยให้นักศึกษารู้จักวิเคราะห์การสอนของตน โดยบันทึกส่วนที่ดี และส่วนที่ควรปรับปรุง จากนั้นพูดคุยกับนักศึกษา

4. อาจารย์ที่เลี้ยงควรมันท์เกี่ยวกับการสอนของนักศึกษาทุกครั้งที่ได้สังเกตการสอน

5. อาจารย์ที่เลี้ยงกับอาจารย์นิเทศก์ควรมีการพบปะเพื่อพูดถึงส่วนดีและส่วนที่ควรปรับปรุงในการสอนของนักศึกษา

6. อาจารย์ที่เลี้ยงกับอาจารย์ใหญ่ ควรมีการพบปะ พูดคุยกันเสมอ เกี่ยวกับความก้าวหน้าของนักศึกษาฝึกสอน

7. อาจารย์ที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ควรร่วมกันสัมมนาเป็นกลุ่มในระหว่างภาคเรียน เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาการฝึกสอน

ในการสัมมนาเรื่องแนวทางใหม่ของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู ได้สรุปเกี่ยวกับหน้าที่ของอาจารย์ที่เลี้ยงไว้ดังนี้

1. แนะนำนักศึกษาแก่นักเรียนในชั้น
2. แนะนำนักศึกษาให้มีความเข้าใจถึงสภาพการเรียนของเด็ก การปกครอง ตลอดจนการทำงานประจำชั้นต่าง ๆ
3. เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สังเกตการสอนของคนเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ก่อนจะให้ลงมือสอนจริง ๆ
4. ช่วยแนะนำ สาธิตการสอน และกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนให้นักศึกษากูเป็นแบบอย่าง
5. ให้คำแนะนำแก่นักศึกษาในเรื่องการทำบันทึกการสอน การทำโครงการสอน
6. สังเกตการสอนและการทำงานในชั้นเรียนของนักศึกษาโดยสม่ำเสมอ ไม่ปล่อยให้นักศึกษาทำการสอนโดยลำพัง เมื่อพบว่างานใดบกพร่อง ไม่ถูกต้องตามหลักการ ต้องให้คำแนะนำเพื่อให้การสอนดำเนินไปด้วยดี

7. ช่วยเหลือให้คำแนะนำนักศึกษาในด้านการจัดหา จัดทำและการใช้อุปกรณ์การสอน ตลอดจนแหล่งวิชาในชุมชน

8. ตรวจสอบทิศทางการสอนของนักศึกษา พร้อมกับเขียนข้อเสนอแนะลงในบันทึกด้วย เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงก่อนการสอน

9. ปรึกษารื้อกับอาจารย์นิเทศก์ เมื่อการสอนและงานด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาที่มีปัญหาและเพื่อร่วมกันวางแผนงานด้านต่าง ๆ ด้วย

10. วัคและประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา

11. เป็นตัวอย่างแก่นักศึกษาในการชักชวนประชาชนให้สนใจและร่วมมือกับโรงเรียนในการพัฒนาโรงเรียนและท้องถิ่น

12. แนะนำนักศึกษาให้รู้จักงานวัดกรรมทางการสอนมาใช้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524 : 198)

สมรรถภาพในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพ

จากการศึกษาคุณลักษณะ บทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยง ที่ได้อธิบายมาแล้ว จะเห็นได้ว่าบทบาทหน้าที่สำคัญไม่แตกต่างกันมากนัก จะแตกต่างกันก็ในส่วนที่ต้องปฏิบัติเพื่อความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เมื่อวิเคราะห์ดูแล้วเห็นว่า อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงควรจะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีความจำเป็นในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพ 4 ด้าน ดังนี้

1. สมรรถภาพด้านวิชาการ
2. สมรรถภาพด้านกลวิธีในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพ
3. สมรรถภาพด้านการบริหารงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
4. สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์

สมรรถภาพด้านวิชาการ

หมายถึง ความรู้ความสามารถในด้านปรัชญา หลักสูตร การเรียนการสอน การนิเทศการสอน ซึ่งนับว่าเป็นสมรรถภาพที่มีความสำคัญในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพอย่างยิ่ง

นพพงษ์ บุญจิตรกุลย์ (2521 : 112) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับความสามารถทาง
 ด้านวิชาการของอาจารย์นี้เทศกไว้ว่า หน้าที่โดยตรงของอาจารย์นี้เทศกที่มีค่อนิสิตฝึกสอน
 ก็คือ การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ ความเข้าใจหลักสูตร วิธีสอนและการจัดกิจกรรม
 ต่าง ๆ

วิทยาลัยครูจันทรม (2522 : 14) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของอาจารย์ที่เลี้ยง
 ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการไว้ดังนี้

1. มีวุฒิทางครู
2. เป็นครูประจำชั้นหรือประจำวิชาที่นักศึกษาจะต้องฝึกสอน
3. มีประสบการณ์ในการสอนและมีความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้
 เป็นอย่างดี
4. เป็นผู้มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ และมีความสามารถนำเอา
 ทฤษฎีการสอน นวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการสอนได้
5. เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของครูที่เลี้ยงเป็นอย่างดี

เจริญผล สุวรรณโชติ(2524 : 87) ได้เสนอเกี่ยวกับความรู้ทางวิชาการที่
 ผู้นี้เทศกประสบการณ์วิชาชีพควรจะต้องมีอยู่ 7 ประการ คือ

1. ต้องแจ่มแจ้งความมุ่งหมายของการศึกษาในแต่ละระดับชั้นที่ผู้ฝึกสอนสอนอยู่
 ออกมา เพื่อให้ครูในโรงเรียนได้รับทราบ
2. ต้องรู้ความมุ่งหมาย ปรัชญาของการฝึกสอน
3. ต้องมีความเข้าใจและรับรู้ถึงความแตกต่างและความต้องการของนักศึกษา
 ฝึกสอนที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียน
4. จะต้องรู้ถึงจิตวิทยาการ เรียนรู้
5. ต้องเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงวิธีการสอนที่จะทำให้ให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลทางการ
 เรียนการสอน

6. ต้องรู้ถึงเทคนิคอุปกรณ์

7. ต้องเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม

ฟลอเรนซ์ บี. สเตรทเมเยอร์ และ มาร์กาเร็ต ลินด์เซย์ (Florence B. Stratemeyer and Margeret Lindsey 1958 : 7) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของอาจารย์ที่เลี้ยงทางค่านิยมวิชาการว่า จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตร โครงการสอน อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่ศึกษาหาความรู้ และปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ

จากแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพทางค่านิยมวิชาการ คุณลักษณะ บทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์ที่เลี้ยง สรุปได้ว่า อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงควรมีสมรรถภาพค่านิยมวิชาการทั้งนี้คือ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการศึกษา มีความรู้ในเรื่องหลักสูตรระดับการศึกษาที่ทำการสอน มีความสามารถในด้านการสอน มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคนิคการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพ มีความรู้ในจุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สมรรถภาพค่านิยมวิชาการในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพ

กลวิธีการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยให้การทำงานในหน้าที่ประสบความสำเร็จ อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยง ควรจะได้ศึกษากลวิธีการนิเทศการสอนให้เข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อจะได้ทำหน้าที่นิเทศอย่างมีประสิทธิภาพ กลวิธีการนิเทศการสอนนั้นมีหลายแบบ ไม่มีวิธีอะไรในการนิเทศการสอนที่ดีที่สุด จำเป็นจะต้องใช้หลาย ๆ วิธีเข้ามาประกอบด้วยกัน หรือเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งที่เหมาะสมกับสภาวะการณ์

ชาอุชัย อาจีนสมาจาร (2525 : 47 - 67) ได้กล่าวถึงเทคนิคการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. การสังเกตการสอน หรือการเยี่ยมชมชั้นเรียน
2. การสาธิตการสอน
3. การเยี่ยมเยียนเพื่อสังเกตการสอน
4. การศึกษาเป็นหมู่คณะ หรือการประชุมปฏิบัติการ

กวินน์ เจ. ไมเนอร์ (Gwynn J. Minor (1961 : 326 - 344) ได้เสนอ
กลวิธีการนิเทศเป็นรายบุคคล ซึ่งอาจจะทำได้โดยวิธีต่าง ๆ ดังนี้

1. การสังเกตการสอนในห้องเรียน
2. การทดลองในห้องเรียน
3. การไปเยี่ยมและการสังเกตการสอน
4. การเลือกวัสดุอุปกรณ์การสอน
5. การประเมินผลตนเอง

กลวิธีการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพนั้นมีกลวิธีต่าง ๆ หลายรูปแบบให้ผู้นิเทศได้
พิจารณานำไปใช้ตามความเหมาะสม เจริญผล สุวรรณโชติ (2524 : 89 - 98)
ได้เสนอกิจกรรมนิเทศประสบการณ์วิชาชีพไว้ดังนี้

1. การนิเทศการสอนนั้นควรทำก่อนที่นักศึกษาจะออกฝึกสอนจริง ๆ โดยการจัด
ให้นักศึกษามีโอกาสฝึกสอนหลาย ๆ วิธี ถ้าไม่มีนักเรียนจริง ๆ จะต้องมีการฝึกในแบบ
การสอนกลุ่มเพื่อนแทนนักเรียน (Peer Teaching) อาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน
และที่สอนวิธีสอน ควรได้ร่วมสังเกตในการทดลองสอนด้วย
2. ครูที่เลี้ยงควรได้รับทราบเรื่องราวเกี่ยวกับนักศึกษาก่อนออกฝึกสอน ซึ่งจะ
ทำให้ครูที่เลี้ยงได้เข้าใจ และรู้จักนักศึกษาฝึกสอนดีขึ้น
3. ในการทำงานร่วมกันระหว่างครูที่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอน ครูที่เลี้ยงจะ
ต้องมีความจริงใจค่อนักศึกษาฝึกสอน และไม่ต้องมีความเกรงใจที่จะให้นักศึกษาทำกิจกรรม
บางอย่าง รวมทั้งต้องไม่มีความสงสารนักศึกษาที่จะต้องรับบทบาทของการฝึกสอนอย่างหนัก
ในวันแรกที่เข้าไปถึงโรงเรียน ครูที่เลี้ยงควรจะมีความสัมพันธ์กับนักศึกษาฝึกสอน และไม่
ทำให้นักศึกษาฝึกสอน "เสียหน้า" ในกรณีใด ๆ ทุกกรณี ความคิดเห็นของนักศึกษามีความ
สำคัญ และควรได้รับฟังจากครูที่เลี้ยง
4. ครูที่เลี้ยงมีความจำเป็นที่จะต้องพูดคุยกับนักศึกษาฝึกสอนทุกวัน
5. การสัมมนาระหว่างครูที่เลี้ยงและนักศึกษาในโรงเรียนที่มีนักศึกษาฝึกสอน
เป็นจำนวนมาก ครูที่เลี้ยงควรจัดให้มีช่วงระยะเวลาสัมมนานักศึกษาฝึกสอน เพื่อที่จะ
อภิปรายถึงปัญหาในหัวข้อต่าง ๆ หรือวิธีการเกี่ยวกับบทเรียน

6. อาจารย์นิเทศก์จำเป็นต้องไปเยี่ยมนักศึกษาฝึกสอนซึ่งได้รับมอบหมายให้ดูแลอยู่เสมอ อาจารย์นิเทศก์จะใช้เวลาหนึ่งถึงสองชั่วโมงในการสังเกตการสอน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักศึกษฝึกสอนแต่ละคนอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง ซึ่งถือได้ว่าน้อยที่สุดแล้ว แต่ถ้าหากกระทำได้ทุกวันก็จะเป็นการดีมาก

7. การพบปะกันระหว่างอาจารย์นิเทศก์ ครูที่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอน ในบางกรณีอาจารย์นิเทศก์ไม่ควรไปเยี่ยมโรงเรียนโดยไม่หยุดพักทักทายกับครูที่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอนทุกคน ที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน

8. อาจารย์นิเทศก์เป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือการฝึกสอนได้เป็นอย่างมาก ซึ่งเช่นเดียวกับครูที่เลี้ยง นั่นคือ บุคคลทั้งสองจะต้องทำให้นักศึกษาฝึกสอนสามารถมองเห็นเหตุการณ์ วิธีการ และอื่น ๆ ด้วยคำถามง่าย ๆ คือ "ทำไม" แทนที่บุคคลทั้งสองจะเป็นเพียงแค่ผู้บอกนักศึกษาฝึกสอนทุกอย่างหลังจากที่ได้สังเกตนักศึกษาฝึกสอนแล้ว ซึ่งเป็นการผิดวิธีการนิเทศที่ดี การสอนที่ดีต้องการยึดหยุ่นของบทเรียนและการสอน นักศึกษาฝึกสอนอาจจะไม่สอนตามหัวข้อเรื่องตามลำดับในบันทึกการสอนเสมอไป แต่โดยส่วนรวมแล้ว นักศึกษาได้สอนตามบันทึกการสอนก็เป็นการเพียงพอ

9. การจัดสัมมนาของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์นิเทศก์ที่ได้ไปเยี่ยมนักศึกษาอยู่เสมอ ๆ สามารถที่จะจัดให้มีการสัมมนาสำหรับนักศึกษาฝึกสอนทั้งหมดภายในโรงเรียน อาจารย์นิเทศก์จะเป็นผู้จัดการสัมมนา และให้ความรู้แก่นักศึกษาได้ดีกว่าครูที่เลี้ยง เพราะได้รับการฝึกหัดมากกว่าครูที่เลี้ยง

10. การสาธิตการสอนของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์นิเทศก์ผู้ที่ได้สังเกตการสอนในรายวิชาที่เขามีความรู้มากที่สุด และควรเป็นผู้ที่ควรจะมีความสามารถในการสาธิตการสอนให้นักศึกษาฝึกสอน และครูที่เลี้ยงดูได้

11. อาจารย์นิเทศก์ทุกคนจะต้องเป็นผู้บันทึกการไปเยี่ยมนักศึกษาฝึกสอน เพื่อจะได้ประเมินผลการพัฒนาการฝึกสอนของนักศึกษาใหม่ต่อเนื่องกัน ซึ่งจะสามารถทำให้การประเมินผลภายหลังเสร็จสิ้นการฝึกสอนได้อย่างเที่ยงตรงอีกด้วย

อาจารย์นิเทศก์ควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการฝึกสอนของนักศึกษาคด้วย แต่ถ้าหากอาจารย์นิเทศก์ก็ไม่ได้ไปเยี่ยมนักศึกษามัวย่นัก คะแนนในการประเมินผลการฝึกสอน

ก็จะขอให้ครูที่เลี้ยงมีเปอร์เซ็นต์มากกว่าอาจารย์นิเทศ์ แต่ทั้งนี้จะต้องมีความแน่ใจว่า สมรรถภาพของครูที่เลี้ยงอยู่ในระดับสูงพอสมควร

12. นักศึกษาฝึกสอนจำเป็นที่จะต้องทราบถึงงานสำหรับครูที่กำหนดไว้ในแบบ การประเมินผล นักศึกษาจะต้องทราบถึงการประเมินตนเองด้วย รู้จักให้คะแนนตนเองใน ช่วงระยะเวลาการฝึกสอน และจะต้องอภิปรายได้ การให้คะแนนตนเองนั้นสำคัญมาก เป็นหน้าที่ ของอาจารย์นิเทศ์และครูที่เลี้ยงที่จะต้องชี้ให้นักศึกษาเห็นว่า คะแนนที่นักศึกษาให้ตนเอง นั้นสูงเกินไป หรือต่ำจนเกินไป และนักศึกษาควรจะแก้ไขอย่างไรจึงจะถูกต้อง

13. อาจารย์นิเทศ์ควรมีส่วนร่วมในโครงการทุกโครงการ แต่อาจารย์ นิเทศ์ไม่สามารถไปเยี่ยมนักศึกษาทุกสัปดาห์ ดังนั้นครูที่เลี้ยงจึงต้องได้รับการฝึกในการ นิเทศการสอนอย่างพอเพียงที่จะสามารถนิเทศการสอนแทนอาจารย์นิเทศ์ได้ และยัง ต้องทราบถึงวิธีสอนวิชาต่าง ๆ ด้วย เพื่อจะได้แนะนำกับนักศึกษาฝึกสอนได้ถูกต้อง

14. การใช้ภาควิชาสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดของอาจารย์นิเทศ์ อาจารย์นิเทศ์สามารถใช้เทคนิคบางประการที่จะทำให้อาจารย์นิเทศ์ได้มีความสัมพันธ์ ใกล้ชิด และอาจจะแนะนำนักศึกษาฝึกสอนโดยไม่ต้องออกไปเยี่ยมนักศึกษาน้อย ๆ อาจจะ ใช้วิธีการให้นักศึกษาเขียนรายงานบทเรียนที่จะใช้สอน หรือการวิเคราะห์สถานการณ์ นักศึกษาก็จะส่งรายงานเป็นระยะ ๆ ตามเวลาที่กำหนดไว้ เทียบบันทึกเสียงแบบแคสเสตท์ อาจนำมาใช้ได้ ถ้าหากสามารถจะหามาได้ โดยการบันทึกเสียงการสอนของนักศึกษาแล้ว นำมาวิเคราะห์พฤติกรรม

ออกโต เจ ชิปล่า (Otto J. Shipla 2521 : 106 - 118)

ได้เสนอกลวิธีในการนิเทศการสอนวิชาชีพครู ซึ่งมีวิธีการต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

1. ในการนิเทศนักศึกษาฝึกสอน อาจารย์นิเทศ์และอาจารย์ที่เลี้ยงควรมี หนังสือคู่มือการฝึกสอน ในหนังสือนี้จะบอกถึงข้อปฏิบัติประจำและขอเสนอแนะอย่าง พรอมมูล

2. อาจารย์ผู้ทำหน้าที่นิเทศควรมีเริ่มค้นคว้าการมีปรัชญาที่แท้จริงจะทำให้การ ฝึกสอนดำเนินไปด้วยดี โดยยึดถือปรัชญาที่ว่า การนิเทศการสอนคือการสอน

3. อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงควรมีการพบปะพูดคุยกันโดยตรง เพื่อจะได้มีโอกาสพูดคุยถึงปัญหาต่าง ๆ และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีบทบาทเหมือนกัน

4. การสังเกตการสอน การรับฟังและการบันทึกพฤติกรรมการสอน ในการสังเกตการสอนนั้นจะต้องสังเกตบ่อยครั้งจึงจะสำรวจทุกสิ่งทุกอย่างได้ ส่วนการบันทึกพฤติกรรมการสอนนั้น อาจใช้วิธีบันทึกลงไปในแบบประเมินผลการฝึกสอน หรือใช้เครื่องบันทึกเสียงวีซีโอ - เรคคอร์ดเดอร์ และมีกลวิธีที่ง่ายมากวิธีหนึ่ง คือการศึกษาค้นคว้าเป็นช่วงระยะเวลา เช่น ในช่วงเวลา 30 นาที ครูทำอะไรบ้าง และนักเรียนทำอะไรบ้าง โดยการสังเกตเป็นช่วงระยะเวลา 5 นาที พร้อมทั้งบันทึกสิ่งที่ต้องปรับปรุง

5. การวิเคราะห์สถานการณ์ วิธีนี้จะช่วยให้นักศึกษาได้วิเคราะห์หรือแยกแยะบทเรียนหลังจากที่ได้ทำการสอนไปแล้วให้เห็นว่าอะไรเป็นสิ่งที่"ดี" หรือ"ไม่ดี" เป็นเพราะอะไร

6. การพบปะพูดคุยกันเป็นรายบุคคล เนื่องจากนักศึกษาแต่ละคนมีความแตกต่างกัน มีปัญหาไม่เหมือนกัน การพบปะกันตามลำพังจะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้ตรงตามสภาพของปัญหา

7. จัดให้มีการให้ข้อมูลย้อนกลับ(Feedback) โดยเพื่อนนักศึกษาด้วยกันช่วยกันแนะนำเกี่ยวกับการสอนซึ่งกันและกัน วิธีนี้จะบังเกิดผลดีเมื่อนักศึกษาทั้งสองมีความสามารถเท่าเทียมกัน ต่างมีความเห็นใจและคำนึงถึงความรู้สึกของกันและกัน ส่วนการย้อนกลับโดยนักเรียนในห้องทำได้โดยอาจารย์ทำแบบสอบถาม หรือตารางประเมินค่าสำหรับแจกให้นักเรียนตอบโดยนักเรียนไม่ต้องลงชื่อ

8. การสัมมนาเป็นบางช่วงเวลา และการสัมมนาบ่อย ๆ สำหรับนักศึกษาฝึกสอน ซึ่งอาจจัดขึ้นในโรงเรียนฝึกสอน หรือที่วิทยาลัยครูจะมีประโยชน์แก่นักศึกษามาก โดยการจัดให้มีการอภิปรายถึงปัญหาต่าง ๆ หรือประสบการณ์ที่ดี ทำให้ได้มีแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อนำไปใช้ต่อไป

9. มีระบบของการใช้แบบประเมินผลซึ่งง่าย มีความสมบูรณ์ในตัวเอง ทุกคนสามารถเข้าใจได้โดยง่ายและสะดวกในการใช้

บุพิน พิธิขกุล (2527 : 231 - 231) ได้เสนอแนะวิธีนิเทศไว้ดังนี้ ในการนิเทศนั้นเมื่ออาจารย์นิเทศก์ฝ่ายสถาบันไปนิเทศควรจะได้นิเทศตั้งแต่นิสิตฝึกสอนเริ่มสอน โดยครั้งแรก ๆ อาจจะไปสอบถามปัญหา ให้กำลังใจ เพราะนิสิตฝึกสอนอยู่ในระยะปรับตัว หากมีปัญหาใด ๆ หรือข้อผิดพลาดใดจะได้ช่วยแก้ปัญหาทันที

นิสิตบางคนไม่ชอบให้อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายสถาบันไปนิเทศในระยะต้น ๆ ซึ่งเป็นการเข้าใจผิด หากนิสิตฝึกสอนตระหนักว่า อาจารย์นิเทศก์นั้นจะเป็นผู้คอยช่วยเหลือไม่ใช่จับผิด ก็คงจะสบายใจขึ้น

ก่อนสังเกตการสอน อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายสถาบันควรจะไปก่อนเวลา เพื่อดูบันทึกการสอนและแนะนำแก้ไข

ระหว่างการสังเกตการสอน อาจารย์นิเทศก์ควรจะมีครีโวง์ในเรื่องการจดบันทึก อย่างมีหน้ามีตาจจนนิสิตฝึกสอนเสียกำลังใจ หรือไม่ก็พูดตบตบเมื่อนิสิตฝึกสอนสอนผิด เรื่องเช่นนี้เสียมรรยาทไม่ควรกระทำ

หลังจากการสังเกตการสอน อาจารย์นิเทศก์จะต้องพบนิสิตฝึกสอนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ขอเสนอแนะควยวาจาเพิ่มเติมจากข้อเสนอแนะที่เป็นลายลักษณ์อักษร

เวลาในการนิเทศ ควรจะได้นิเทศเต็มคาบ เพราะจะได้ดูการสอนอย่าง ต่อเนื่อง ตั้งแต่ขั้นนำ ชั้นสอน ชั้นสรุป และประเมินผลในห้องเรียน อาจารย์นิเทศก์บางคนไปดูไม่ตลอดชั่วโมง เผลอไปพบขณะทีนิสิตสอนไม่ดี ก็เขียนข้อเสนอแนะตอนนั้น ซึ่งเรื่องนี้ทำให้นิสิตฝึกสอนเสียกำลังใจ

การแจ้งเวลาไปดูการฝึกสอน เรื่องนี้มีการถกเถียงกันอยู่ว่า ควรมีการบอกล่วงหน้าหรือไม่บอกล่วงหน้า เรื่องนี้แล้วแต่กรณี เพราะถ้าอาจารย์นิเทศก์คิดสอนที่สถาบัน ก็อาจจะต้องนัดเวลา แต่อย่างไรก็ตามควรจะได้ไปสังเกตการสอนโดยไม่บอกล่วงหน้าบ้าง เพื่อทราบสภาวะที่แท้จริง

หน้าที่หลักอันสำคัญยิ่งของอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงคือ การนิเทศการสอน ประสิทธิภาพของผู้นิเทศจะมีผลกระทบต่อกุภาพของการผลิตครูเป็นอย่างยิ่ง ผู้นิเทศจึงควร

จะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้กวีวิธีต่าง ๆ ในการนิเทศได้อย่างเหมาะสม จากการศึกษากวีวิธีการนิเทศประกอบการวิชาชีพแล้ว สรุปได้ว่า อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงควรมีสมรรถภาพด้านกวีวิธีการนิเทศประกอบการวิชาชีพ ดังนี้ มีความรู้ความสามารถในการสังเกตการสอน มีความสามารถในการสาธิตการสอน มีความรู้ความสามารถในการจัดอบรมสัมมนา มีความรู้ในเรื่องการประเมินผลการฝึกประกอบการวิชาชีพ มีความสามารถแนะนำนักศึกษาในเรื่องการเรียนการสอน

สมรรถภาพด้านการบริหารงานฝึกประกอบการวิชาชีพ

บทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์ที่เลี้ยงนอกจากจะทำหน้าที่นิเทศการสอนโดยตรงแล้ว ยังต้องทำหน้าที่ด้านการบริหารงานฝึกประกอบการวิชาชีพอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อให้งานการฝึกประกอบการวิชาชีพประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น สถาบันผลิตครูแต่ละแห่งได้กำหนดหน้าที่ด้านการบริหารไว้ต่าง ๆ กัน

วิทยาลัยครูนครสวรรค์ ได้กำหนดหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ไว้เป็น 2 ลักษณะ คือ หน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์อันเกี่ยวกับงานทั่วไปและหน้าที่เกี่ยวกับการนิเทศการสอน หน้าที่ทั่วไปได้แก่

1. ทิศต่อประสานงานกับครูที่เลี้ยง ครูใหญ่และบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานในโรงเรียนฝึกสอน
2. ควบคุมดูแลนักเรียนฝึกสอนในค่านความประพฤติ ระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ
3. จัดทำเอกสาร สถิติ และรายงานต่าง ๆ ด้านการฝึกประกอบการวิชาชีพ
4. ควบคุมการจ่ายเงิน การซื้อสิ่งของเครื่องใช้ในหน่วยฝึกประกอบการวิชาชีพ
5. จัดสวัสดิการให้แก่นักศึกษาฝึกสอน
6. จัดการปฐมนิเทศเพื่อเตรียมตัวนักศึกษาออกปฏิบัติงาน (วิทยาลัยครูนครสวรรค์)

คไวท์ เค. เคอร์ติส (Dwight K. Curtis 1968 : 29 - 30) ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ทางด้านการบริหารไว้ดังนี้

1. จัดประชุมผู้บริหาร อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ที่เลี้ยงก่อนที่จะส่งนักศึกษาออกทำการฝึกประกอบการวิชาชีพ

2. ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือครูที่จะมาทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่เลี้ยง และ
ช่วงมอบหมายงานต่าง ๆ ให้นักศึกษาฝึกสอนปฏิบัติ
3. จัดให้มีการประชุมสัมมนา ปรุมนิเทศนักศึกษาที่จะออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ให้ทราบเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบในระหว่างที่ทำการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
4. เป็นผู้คอยกระตุ้นให้มีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างอาจารย์ที่ทำหน้าที่
ทางด้านการให้วิชาความรู้ และผู้ดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
5. จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกสอนได้เจริญก้าวหน้าในวิชาชีพครู
6. วางแผนจัดกิจกรรมให้อาจารย์ที่เลี้ยง อาจารย์ใหญ่ และบุคลากรจาก
วิทยาลัยครูได้ปฏิบัติร่วมกับโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
7. มีหน้าที่ช่วยให้อาจารย์ในโรงเรียนฝึกสอนได้พัฒนาความสามารถในการ
นิเทศนักศึกษาฝึกสอน

ส่วนอาจารย์ที่เลี้ยงนั้น นอกจากจะมีหน้าที่ทางค่านิเทศการสอนนักศึกษาฝึกสอน
แล้ว ยังต้องทำหน้าที่ด้านการบริหารงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพอีกด้วย ทั้งที่ พวงรัตน์
ไชยศิริ และคณะ (2520 : 18) ได้กล่าวถึงบทบาทค่านิเทศการบริหารงานฝึกประสบการณ์
วิชาชีพว่า อาจารย์ที่เลี้ยงจะต้องทำงานประสานสัมพันธ์กับอาจารย์ใหญ่ และอาจารย์นิเทศก์
ในอันที่จะจัดประสบการณ์ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เช่น ร่วมมือกับอาจารย์ใหญ่ในการ
จัดปรุมนิเทศ เพื่อให้นักศึกษาฝึกสอนได้รู้จักโรงเรียน บริหารบทบาทและหน้าที่ของตน
นอกจากนี้อาจารย์ที่เลี้ยงยังเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักศึกษาฝึกสอนตลอดเวลา ย่อมได้เห็นการ
ปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกสอน ดังนั้น ถ้าอาจารย์ที่เลี้ยงมีโอกาสประชุมสัมมนากับอาจารย์
นิเทศก์อย่างสม่ำเสมอ ย่อมช่วยให้โครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของวิทยาลัยประสบผล
สำเร็จตามความมุ่งหมาย

เมื่อได้ศึกษามหาบทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงแล้ว อาจสรุปได้
ว่า อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงควรมีสมรรถภาพค่านิเทศการบริหารงานฝึกประสบการณ์
วิชาชีพ คือ มีความสามารถในการวางแผนการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพ มีความรู้และทักษะ
เกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้างานกับสถาบันและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
มีความรู้ความสามารถในการจัดสัมมนา การจัดการอบรม การจัดประชุมและการจัดการ
อภิปราย ความรู้ความสามารถในการจัดทำเอกสาร คู่มือครู วารสารเกี่ยวกับการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพ

สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์

ในการปฏิบัติหน้าที่นี้ประเทศประสมการวิชาชีพนั้น ผู้ทำหน้าที่นี้ประเทศจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ซึ่งแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไป มนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างกันจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งอันจะนำมาซึ่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน การมีมนุษยสัมพันธ์ในการนิเทศการสอนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง อาจารย์นิเทศก์และคณาจารย์ที่เลี้ยงดูควรจะเป็นผู้ที่มีสมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์อย่างสูง หลักมนุษยสัมพันธ์ในการนิเทศ คือ การเข้าใจคนอื่น การยอมรับนับถือผู้อื่น มีความจริงใจต่อกัน มีมิตรไมตรีกับบุคคลทั่วไป (ชาวี มณีศรี 2521 : 67) สิ่งเหล่านี้จะทำให้งานด้านการนิเทศประสมการวิชาชีพประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

ทักษะความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์นั้น เป็นสิ่งที่สามารถจะเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลได้ อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงที่คณิศรควรจะต้องฝึกฝนตนเองให้มีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน กับครูคนอื่น ๆ กับผู้บังคับบัญชาและผู้ที่อยู่ใต้อำนาจบัญชา วิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นทำได้ดังนี้

1. ให้การยอมรับคนอื่น ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามผู้อื่น
2. รู้ตน รู้ประมาณ
3. เข้าใจคนอื่น เห็นอกเห็นใจคนอื่น
4. ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น
5. มีความอดทน มีความมั่นคงทางอารมณ์
6. มีความจำที่ เช่น สามารถจำชื่อคนอื่นได้
7. มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน ย่อมคลายบรรยากาศตึงเครียด
8. มั่นใจ มีความจริงใจต่อคนอื่นในการช่วยเหลือเมื่อมีโอกาส
9. เป็นคนเที่ยงตรง เปิดเผย ตรงไปตรงมา
10. มีความแนบเนียนในการติดต่อและถ่อมตน (ชาวี มณีศรี 2521 : 67)

วิจิตร ชีระกุล และ สุพิชญา ชีระกุล (2520 : 102 - 104) ได้เสนอวิธี
สร้างมนุษยสัมพันธ์ในการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. ให้ความร่วมมือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สนใจและห่วงใยในความสำเร็จของกลุ่ม
การร่วมมือที่แท้จริง คือการให้ผู้ร่วมงานมีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีหน้าที่รับผิดชอบใน
งานของกลุ่มด้วย และทั้งครูและผู้นิเทศจะต้องร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
2. มีกิจกรรมรยาทหน้าคบ มีความสุภาพอ่อนโยน หนักแน่นและอดทนต่อระเบียบ
วินัย และมีความพอใจที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. มีวิธีการประชาธิปไตย ซึ่งมีรากฐานมาจากการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ
แบ่งสรรอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่กันและกัน และสมาชิกแต่ละคนยอมรับนับถือ
ซึ่งกันและกัน วิธีนี้ผู้นิเทศจะต้องไม่ผูกขาดที่จะเป็นผู้นำตลอดกาล
4. ผู้นิเทศจะต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณในอาชีพและหน้าที่ของตน การวิพากษ์
วิจารณ์ผู้ร่วมงานเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง เพื่อนร่วมอาชีพจะต้องได้รับความไว้วางใจซึ่งกัน
และกัน และรักษาความลับของเพื่อนได้ ผู้นิเทศจะต้องยึดถือจรรยาบรรณ เช่นเดียวกับครู
จึงจะช่วยให้งานบรรลุผลได้โดยง่าย
5. ความต้องการเบื้องต้นของทุกคน คือ การยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะ
ช่วยให้คนเราเกิดความนับถือตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง และช่วยให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจ
ในงานที่ทำ ผู้นิเทศจะต้องเข้าใจเรื่องนี้และให้ความนับถือ ชื่นชมยินดีต่อเพื่อนร่วมงาน
ให้มากขึ้น
6. ผู้นิเทศที่สามารถจะเห็นด้วยและสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการทำงาน และ
ตัดสินใจอย่างมีความหมายร่วมกับผู้บังคับบัญชาและยังเปิดโอกาสให้นักเรียนของตนมีส่วนร่วม
ในการอภิปราย และตัดสินใจในเรื่องกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ ด้วย
7. ผู้นิเทศจะต้องรักษาสัมพันธ์ภาพอันดีต่อครูตลอดเวลา มีความเห็นอกเห็นใจ
ปัญหาต่าง ๆ ของครู พร้อมทั้งจะช่วยเหลือและอภัยเมื่อผิดพลาด

หลักหรือวิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์โดยทั่ว ๆ ไป ที่กล่าวมาแล้วนั้น อาจารย์นิเทศ
และอาจารย์ที่เลี้ยงสามารถนำมาใช้ได้กับการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้ เพราะ
เป็นหลักพื้นฐานในการสร้างมนุษยสัมพันธ์สำหรับการปฏิบัติงานโดยทั่ว ๆ ไป จึงสรุปได้ว่า

อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยง ควรมีสมรรถภาพทางด้านบุคลิกสัมพันธ์ดังนี้ คือ

1. การทำความเข้าใจ ความสนิทสนมคุ้นเคยกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพ

2. การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3. ความรู้ความสามารถในการใช้วิธีการแบบประชาธิปไตย

4. การเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี

5. การดูแลเอาใจใส่ผู้ร่วมงาน

6. การรู้จักควบคุมอารมณ์

7. การควบคุมพฤติกรรมของตนเองอย่างถูกต้องเหมาะสม

8. ความสามารถในการปรับตัว

9. ความสามารถในการวางตนให้เป็นที่เลื่อมใสและยกย่องแก่ผู้พบเห็น

10. ความสามารถในการเรียนรู้เรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล

การเสริมสมรรถภาพในการนิเทศการประสบการณ์วิชาชีพ

ปัจจุบันนี้มีผู้สนใจในเรื่องสมรรถภาพของครูมากยิ่งขึ้น การนิเทศประสบการณ์วิชาชีพก็มีโครงการต่าง ๆ ในการเตรียมผู้นิเทศให้มีการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านสมรรถภาพในการนิเทศมากขึ้น เลสลีย์ เจ. บิชอป (Leslee J. Bishop 1970 : 6) ได้ให้นิยามสมรรถภาพในการนิเทศว่า เป็นการผสมผสานระหว่างงาน หน้าที่และกระบวนการที่เหมาะสม เพื่อใช้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง เกี่ยวกับการศึกษา ส่วน เบน แฮมมัวร์ริส (Ben M. Harris 1975 : 17) กล่าวว่า สมรรถภาพของผู้นิเทศคือ การมีความรู้และทักษะที่เพียงพอสำหรับความสัมฤทธิ์ผลในงานเฉพาะบางส่วน แม้ว่าจะมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอที่จะทำสำเร็จทั้งหมด

การนิเทศประสบการณ์วิชาชีพเป็นสิ่งจำเป็น และมีความสำคัญต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างยิ่ง อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงจึงควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเรื่องการนิเทศการสอนเป็นอย่างดี อีกทั้งควรจะได้มีการศึกษาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ความจำเป็นของการนิเทศการสอน ตลอดจนถึงปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งจะเป็นแนวทางให้อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงได้

ทำหน้าที่นี้เทศได้อย่างถูกต้อง ซึ่งนับได้ว่าเป็นอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงที่มี
สมรรถภาพ

สมรรถภาพของอาจารย์ผู้ทำหน้าที่นี้เทศประสมการวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง
ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานฝึกประสมการวิชาชีพจะต้องเลือกสรรผู้ที่มีสมรรถภาพในการนิเทศ
คือ ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการ ด้านกลวิธีการนิเทศการสอน ด้านการ
บริหารงานฝึกสอน และด้านมนุษยสัมพันธ์ อีกทั้งต้องมีประสบการณ์ในการสอนและการนิเทศ
ประสมการวิชาชีพพอสมควร เพื่อที่จะให้โครงการฝึกประสมการวิชาชีพบรรลุผลสำเร็จ

นพพร พานิชสุข (2526 : 51) ได้เสนอแนวทางกว้าง ๆ ในการที่จะเป็น
อาจารย์นิเทศก์ที่มีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

1. ต้องมีความรู้และประสบการณ์ในสาขาวิชาที่ทำกรนิเทศ
2. มีความรับผิดชอบในการนิเทศการฝึกสอน
3. ต้องมีความเข้าใจในความรู้ลึกของนักศึกษาฝึกสอนที่พอสมควร
4. ต้องรู้จักใช้กลวิธีการนิเทศอย่างมีศิลปะ

วิธีการเสริมสมรรถภาพ

การที่จะได้อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงที่ดีนั้นจำเป็นจะต้องหาทางปรับปรุง
และพัฒนาความรู้ความสามารถในการนิเทศ มีวิธีการต่าง ๆ ให้เลือกใช้ตามความเหมาะสม
ได้มีนักการศึกษาได้เสนอแนะแนวทางในการเสริมสมรรถภาพของครูไว้มากมาย ซึ่งสามารถ
นำมาเป็นแนวทางใจในการเสริมสมรรถภาพในการนิเทศประสมการวิชาชีพได้เช่นเดียวกัน
เพราะอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงก็คือครูคนหนึ่ง และการนิเทศประสมการวิชาชีพ
ก็คือการสอนทักษะการสอนนั่นเอง นอกจากนี้สมรรถภาพของครูที่ควรจะมีนั้น เมื่อได้ศึกษา
ถึงบทบาทภาระหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงแล้วจะเห็นได้ว่าสมรรถภาพที่
ควรมีไม่แตกต่างกันมากนัก

สุนทร สุนันท์ชัย (2521 : 30 - 35) ได้เสนอแนะวิธีการส่งเสริมความรู้
ความสามารถของครูในโรงเรียนว่าทำได้หลายวิธี ซึ่งสามารถเลือกนำเอาวิธีการต่าง ๆ
ไปปฏิบัติตามความเหมาะสมดังนี้ คือ

1. การประชุมครูในลักษณะที่ส่งเสริมความรู้ของครู เช่น ครูใหญ่อาจเล่าความเคลื่อนไหวทางวิชาการที่ได้รับมาให้ครูฟัง หรือถ้ามีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ตรงกับความต้องการมาเยี่ยมโรงเรียนอาจเชิญเป็นวิทยากรเพื่อพูดคุยให้ครูฟัง

2. การจัดห้องสมุดสำหรับโรงเรียน แหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดได้แก่หนังสือ ถ้าครูอาจารย์ได้อ่านหนังสืออยู่เสมอจะมีความรู้ความทันสมัย สถาบันควรสนับสนุนกิจการห้องสมุดโดยจัดหาหนังสือและวารสารทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ไว้สำหรับให้ครูอาจารย์ได้อ่านควาหาความรู้ จะเป็นการกระตุ้นให้ครูตระหนักในความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงที่อยู่รอบตัวทัศนคติที่ยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงนี้จะช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการเรียนการสอนได้ดีขึ้น

3. การอบรมครู เมื่อสถาบันต้องการให้ครู อาจารย์ เปลี่ยนแปลงวิธีการสอนหรือเนื้อหาที่จะสอนแก่เด็ก หรือดำเนินการปรับปรุงเกี่ยวกับการเรียนการสอนอย่างใดอย่างหนึ่งวิธีการที่ใช้มากที่สุดคือการอบรมช่วยให้ครูได้มีโอกาสรับรู้ในเรื่องนั้น ๆ สามารถปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวที่พึงประสงค์ได้

4. การทดลองทางวิชาการ เป็นการวิจัยแบบหนึ่ง การทดลองทางวิชาการที่นิยมทำกันในสถาบันได้แก่การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทั่วผู้ปฏิบัติงานจริง ๆ เป็นผู้ทำการวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติมีประโยชน์ต่อครูที่สามารถนำผลการวิจัยออกไปใช้ปฏิบัติได้ทันที

5. การจัดกลุ่มหรือคณะกรรมการให้เจ้าหน้าที่ศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อช่วยให้ครูได้มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เพิ่มขึ้นยิ่งขึ้น

6. การพบปะเป็นรายบุคคล ระหว่างผู้บริหารกับครูอาจารย์ การพบปะปรึกษาหารือควรมีบรรยากาศเป็นไปอย่างเป็นกันเอง โดยอาศัยความคิดเห็นจากบุคคลทั้ง 2 ฝ่าย แทนที่จะมาจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

7. การเยี่ยมและศึกษาทำงานในสถาบันอื่น โดยปกติสถาบันต่าง ๆ จะพาคูครูอาจารย์ไปดูการศึกษาในสถาบันที่ดีกว่าหน้าเป็นตัวอย่างในทางวิชาการ แต่มีข้อที่ควรระวังประการหนึ่ง คือ การเยี่ยมดูการศึกษาในระยะสั้นโดยผิวเผินนั้นอาจได้เห็นในสิ่งที่ปรากฏธรรมดา ได้แก่วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ แต่ผลการศึกษาโดยลึกซึ้งอาจมองไม่เห็น

8. การสาธิต นับว่าเป็นประโยชน์มากวิธีหนึ่งที่นิยมใช้กันแพร่หลาย การสาธิตการสอนต้องวางวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจน ผู้สาธิตต้องเตรียมการอย่างดี และมีการแสดงจุดสำคัญของการสาธิตให้ผู้ดูเข้าใจการสาธิตจะก่อประโยชน์และช่วยส่งเสริมความรู้ความ

สามารถของครูในหน้าที่การงานให้มากขึ้น

9. การฟังปาฐกถา การบรรยาย การอภิปราย ซึ่งหน่วยราชการและองค์การต่าง ๆ ได้จัดให้มีขึ้นเสมอ ครูอาจารย์อาจสามารถที่จะรับรู้จากสื่อมวลชนต่าง ๆ และทางสถานีสามารถส่งเสริมครูอาจารย์ในชั้นนี้ โดยการรับหนังสือพิมพ์และวารสารต่าง ๆ ให้ครูได้มีโอกาสอ่านบทความต่าง ๆ อยู่เสมอ

10. การส่งเสริมให้เป็นสมาชิกของสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ทางวิชาการ สมาคมดังกล่าวนี้จะจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิก เช่น การอบรมความรู้ การบรรยาย การออกวารสาร การพิมพ์หนังสือสมาคมทางวิชาการ ได้แก่ สมาคมการศึกษา สมาคมห้องสมุด สมาคมวิทยาศาสตร์ พุทธสมาคม และสมาคมสังคมศาสตร์

11. ส่งเสริมให้มีการศึกษาเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ เช่น การลาศึกษาต่อในสถานศึกษาต่าง ๆ ตามความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ

12. การประเมินประสิทธิภาพของครู ช่วยให้ครูปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนได้วิธีหนึ่ง การประเมินประสิทธิภาพของครูจึงควรพิจารณาอย่างรอบคอบ และยุติธรรม

เอ็ดวาร์ด เอ. พิเรส (Edward A. Pires 1967 : 19) ได้เสนอแนะให้สถานฝึกหัดครูจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาครู ดังนี้คือ

1. การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ก่อนเปิดภาคเรียน ระหว่างเปิดภาคเรียน และก่อนเปิดภาคเรียน
2. การประชุมปฏิบัติการในวันสุกสัปดาห์ ทุกสัปดาห์ หรือสองสัปดาห์ต่อครั้งตลอดปี
3. ให้บริการช่วยเหลือโรงเรียนแต่ละโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน
4. การเยี่ยมโรงเรียนเพื่อให้ครูสังเกตการสอนหรือศึกษามีปัญหา
5. จัดให้ครูที่มีความสามารถก็เค้นช่วยเหลือแนะนำครูอื่น ๆ
6. การศึกษาชุมชนเพื่อให้ครูทราบปัญหา ภาวะความเป็นอยู่ของประชาชนและแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น
7. การทดลองวิจัยเชิงปฏิบัติการ
8. จัดครูเป็นคณะกรรมการศึกษามีปัญหาต่าง ๆ
9. การจัดนิทรรศการหนังสือ อุปกรณ์การสอน ซึ่งผลิตโดยครูและนักเรียน หรือบริษัทห้างร้านต่าง ๆ

ที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นการเสนอรูปแบบการเสริมสมรรถภาพของครูโดยทั่ว ๆ ไป ส่วนในด้านการเสริมสมรรถภาพในการนิเทศประกอบการวิชาชีพ โดยมีสถาบันการศึกษาและผู้นสนใจในเรื่องนี้ได้เสนอรูปแบบการเสริมสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงดังนี้

เจริญผล สุวรรณโชติ (2524 : 92) ได้เสนอแนะวิธีการเสริมสมรรถภาพของอาจารย์ที่เลี้ยง โดยการให้การอบรมซึ่งจะทำได้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. การอบรมครูที่เลี้ยงก่อนจะมีนักศึกษาฝึกสอน หรือก่อนเริ่มโครงการฝึกสอน โดยมีอาจารย์นิเทศก์ หรือผู้อำนวยการการฝึกสอนและวิทยากรที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้การอบรม และถ้าหากโรงเรียนฝึกสอนที่จะเปิดขึ้นใหม่ อยู่ภายใต้การดำเนินงานการฝึกสอนแบบกลุ่มด้วยแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการอบรมให้กับครูที่เลี้ยงเป็นอย่างยิ่ง แต่ผู้ที่ดำเนินงานโครงการนี้จะต้องทำหน้าที่เอง โดยจัดการอบรมในศูนย์การฝึกสอนหรือจัดอบรมในสถาบันฝึกหัดครูก็ได้

2. การอบรมในขณะที่ดำเนินงานการฝึกสอนอยู่ การอบรมชนิดนี้ก็เพื่อจะให้ครูที่เลี้ยง หรือผู้เกี่ยวข้องกับการฝึกสอนได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้และประสิทธิภาพในการทำงานการนิเทศการฝึกสอน การอบรมชนิดนี้อาจจะต้องจัดให้มือน้อย 2 ปีต่อครั้ง และถ้าหากสามารถจัดได้ทุก ๆ ปีก็จะเป็นการดียิ่ง เพราะจะทำให้ทุกฝ่ายได้มีความเข้าใจถึงปัญหา

วิทยาลัยเลอนัวร์ โรน (Lenoir Rhyne) ในสหรัฐอเมริกา ได้จัดโปรแกรมการพัฒนาสมรรถภาพอาจารย์ที่เลี้ยงของโรงเรียนประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาชั้นปีละ 2 ครั้ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

1. พัฒนาคุณภาพอาจารย์ที่เลี้ยงโดยมีประกาศนียบัตรรับรอง
2. ช่วยเหลือวิทยาลัยในการพัฒนารูปแบบการทดลองการฝึกประกอบการวิชาชีพ
3. เพื่อให้ศึกษาคูมีความเข้าใจในการฝึกประกอบการวิชาชีพอย่างถ่องแท้

รูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถภาพ คือ

การจัดสัมมนาเกี่ยวกับวิชาชีพ

การประชุมปรึกษาหารือ

ในภาคเรียนที่มีการฝึกสอนนักศึกษาจะกลับมาสอดานศึกษาช่วงหนึ่ง เพื่อร่วมในการประชุมเป็นเวลา 6 สัปดาห์

รายละเอียดในการประชุม การประชุมประกอบด้วยอาจารย์ที่เลี้ยง นักศึกษา และคณะศึกษาศาสตร์ มีการอภิปรายถึงเรื่องจุดประสงค์ เนื้อหาที่จะจัดการประชุม การแบ่งกลุ่มย่อยของนักศึกษาให้อยู่ในความดูแลของอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยง วิเคราะห์สภาพการณ์ของโรงเรียนที่ไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน การวัดผลโปรแกรมนี้ว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ คุ้ได้จากกรณีที่มีครูต้องการเข้าร่วมโปรแกรมมีมากขึ้น และโรงเรียนก็ต้องการนักศึกษาฝึกสอนที่เข้าโปรแกรมนี้ ไปสอนในโรงเรียนของตน(Lorene H.Painter and William K.Wiener 1979:13-14)

นอกจากนี้ โรงเรียนรัฐบาลในบรูคลิน (Brookline) ของสหรัฐอเมริกา ได้สร้างรูปแบบการ เสริมสมรรถภาพครูที่เลี้ยง 2 แบบ คือ

1. การจัดประชุมปฏิบัติการหลังโรงเรียนเล็ก โดยช่วงแรกเป็นการอภิปราย โดยหัวหน้าฝ่ายฝึกสอนจากมหาวิทยาลัย จากอาจารย์นิเทศก์ ครูใหญ่ อาจารย์ที่เลี้ยง และนักศึกษาครู ผู้อภิปรายแต่ละคนจะเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่แต่ละฝ่ายต้องมีและเทคนิคที่ใช้ได้ผล ช่วงหลังเป็นการสรุปผล
2. การจัดสัมมนาสำหรับนักศึกษาและอาจารย์ที่เลี้ยง ซึ่งจัดให้มีในโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายให้นักศึกษาฝึกสอนได้คุ้นเคยกับแนวการสอนที่ใช้ได้จริงในชั้นเรียนอย่างกว้างขวาง และเพื่อเปิดโอกาสให้อาจารย์ที่เลี้ยงได้แลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และการเรียนรู้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ และแนะแนวทางแก่นักศึกษาฝึกสอน(Barbara Lipke 1979 : 33)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และวิธีการเสริมสมรรถภาพในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีผู้ได้ทำการวิจัยไว้ในสถาบันอุดมศึกษาและมัธยมศึกษา

ในการนำเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อดังนี้ คือ

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์ และวิธีการเสริมสมรรถภาพในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพ

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สุชมาลย์ ชูวิวัฒนาวิชย์ (2514 : 80 - 95) ได้ศึกษา "ปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา ในภาคการศึกษา 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยครูในภาคการศึกษา 1 ว่ามีความเหมาะสมเพียงใด มีอะไรบ้างที่ควรปรับปรุงแก้ไขและต้องการทราบปัญหาของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ที่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอนในขณะที่ทำงานร่วมกัน อีกทั้งกิจกรรมที่อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ที่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอนทำในระหว่างฝึกสอน โดยการใช้แบบสอบถามให้อาจารย์นิเทศก์ 20 คน นักศึกษา 180 คน อาจารย์ที่เลี้ยง 50 คน ทอปป แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำมาหาค่าเฉลี่ยและจัดอันดับ ผลของการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์ที่เลี้ยงเกี่ยวกับนักศึกษาฝึกสอนในด้านการสอน การวัดผล การจัดชั้นเรียน และการปกครองชั้นเรียน บุคลิกภาพ ความเจริญงอกงามทางอาชีพ และมนุษยสัมพันธ์ สอดคล้องกัน แต่ความเห็นของนักศึกษาก่อนไปข้างเห็นความสามารถของทนายส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับวิทยาลัยครู ปรากฏว่าความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงส่วนใหญ่สอดคล้องกัน

มณฑา จันทร์เกตุเสียด (2515 : 91 - 98) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาและความต้องการของครูที่เลี้ยงในการนิเทศการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงจากวิทยาลัยครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดธนบุรี" มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของครูที่เลี้ยงที่นิเทศการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและธนบุรี ของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูที่เลี้ยง จำนวน 78 คน ผลการวิจัยพบว่าครูที่เลี้ยงมีความต้องการให้วิทยาลัยครูจัดทำหนังสือคู่มือ และอบรมวิชาการนิเทศการสอนให้แก่ครูที่เลี้ยง ต้องการให้วิทยาลัยครูจัดให้มีการประชุมนิเทศ สำหรับครูที่เลี้ยง ก่อนที่จะทำหน้าที่นิเทศการสอน ต้องการให้วิทยาลัยครูจัดอบรมหรือสอนวิชาการนิเทศการสอนแก่ผู้ทำหน้าที่เป็นครูที่เลี้ยง ต้องการให้จัดทำหนังสือคู่มือในการนิเทศการสอน สำหรับครูที่เลี้ยง ส่วนปัญหาที่อยู่ในระดับมากคืออาจารย์ที่เลี้ยงไม่มีความสนิทสนมกับอาจารย์นิเทศก์ และไม่ทราบแนวที่จะปฏิบัติในการร่วมปรึกษากับอาจารย์นิเทศก์

พิศวง ชรรมพันธ์ (2519 : 99 - 103) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหา

การฝึกสอนของวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์ที่เลี้ยงในโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และเพื่อสำรวจความต้องการของนักศึกษาฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงเพื่อปรับปรุงการฝึกสอนให้บรรลุผลดียิ่งขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักศึกษาฝึกสอน 200 คน อาจารย์นิเทศก์ 28 คน อาจารย์ที่เลี้ยง 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่าวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาสำคัญของอาจารย์นิเทศก์คือ เวลาสำหรับงานนิเทศการสอนมีน้อย และจำนวนนักศึกษาฝึกสอนในความรับผิดชอบมากเกินไป จนทำให้การปฏิบัติงานนิเทศและประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กระทำได้น้อยจนไม่ได้ผลดี คำนมมุขสัมพันธ์กับนักศึกษาฝึกสอน และอาจารย์ที่เลี้ยง การสังเกตการสอนจึงทำได้ในระดับปานกลาง การจัดประชุม อบรม สัมมนา งานฝึกสอนให้แก่ฝ่ายโรงเรียนทำได้น้อย ปัญหาของอาจารย์ที่เลี้ยง คือ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยครู โดยเฉพาะด้านความมุ่งหมายของโครงการ และต้องการทราบถึงหน้าที่และบทบาทของตนอย่างถูกต้องแท้ อาจารย์ที่เลี้ยงรู้สึกว่าคุณขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านวิชาการต่าง ๆ เทคนิคการสอนสร้างอุปกรณ์การสอน จึงต้องการความช่วยเหลือจากวิทยาลัยครูจัดประชุม อบรม หรือสัมมนาให้แก่ฝ่ายโรงเรียนฝึกสอนอย่างมาก นอกจากนี้เห็นว่ายังขาดทักษะในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ และมีปัญหาเกี่ยวกับมีเวลานิเทศน้อย อาจารย์ที่เลี้ยงให้ข้อเสนอแนะ คือ ต้องการให้วิทยาลัยครูจัดประชุม อบรม สัมมนาในงานในโครงการฝึกสอนเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ วัตถุประสงค์และงานการฝึกสอน หน้าที่และบทบาทของอาจารย์ที่เลี้ยงแบบที่ต้องการอย่างยิ่งคือ การจัดสัมมนาาร่วมกันและจัดเป็นโครงการประจำและสม่ำเสมอ

วิวัฒน์ ใจเที่ยง (2520 : 127 - 141) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์ โครงสร้างและวิธีการจัดการนิเทศ การฝึกสอน และองค์ประกอบที่จะช่วยในการนิเทศการฝึกสอน โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นผู้บริหาร 188 คน อาจารย์นิเทศก์ 172 คน นักศึกษาฝึกสอน 404 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ โดยการหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

และทดสอบ t - test ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์นิเทศก์ควรมีประสบการณ์การสอน ในโรงเรียนประถมมาก่อน อาจารย์นิเทศก์ควรมีความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์กับความสามารถในการสาธิตการสอน การเลือกแผนสรรหา อาจารย์นิเทศก์มีความสำคัญ ควรได้มีการจัดประชุมปฏิบัติการ หรือสัมมนาเกี่ยวกับการสอน และพัฒนาการใหม่ ๆ ทางการศึกษาแก่อาจารย์นิเทศก์และครูที่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ควรร่วมปรึกษาหารือกับครูใหญ่ ครูที่เลี้ยงในการแก้ไขปัญหานักศึกษาฝึกสอน

โกเมน ชีภนรเศรษฐ์ (2521 : 263 - 280) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครูในภาคเหนือของประเทศไทย" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์และครูที่เลี้ยงที่มีต่อนักศึกษาฝึกสอนและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาโรงเรียนและหมู่บ้าน ศึกษาปริมาณความช่วยเหลือที่อาจารย์นิเทศก์และครูที่เลี้ยงได้ให้แก่ นักศึกษาฝึกสอนใน ความดูแล คำนการสอนและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาโรงเรียนและหมู่บ้าน ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และความช่วยเหลือที่ ต้องการจากสถานฝึกหัดครูเป็นพิเศษของครูที่เลี้ยง ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการฝึกหัดครูชนบท ตลอดจนปัญหาในการปฏิบัติงานการนิเทศการฝึกสอนของอาจารย์นิเทศก์ และศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่อาจารย์นิเทศก์ 25 คน ครูที่เลี้ยง 217 คน และนักศึกษาฝึกสอน 217 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับอาจารย์นิเทศก์และครูที่เลี้ยงสรุปได้ดังนี้ อาจารย์นิเทศก์มีความคิดเห็นว่าครูที่เลี้ยงขาดความเอาใจใส่ในการดูแลนักศึกษาฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์มีเวลาแนะนำนักศึกษาไม่พอ เพราะมีงานอื่นมาก การประสานงานระหว่างอาจารย์นิเทศก์และครูที่เลี้ยงไม่ดีพอ อาจารย์นิเทศก์และครูที่เลี้ยงมีความคิดเห็นตรงกันว่า มีเวลาแนะนำนักศึกษาฝึกสอนไม่พอ เพราะมีงานอื่นมาก การประสานงานระหว่างอาจารย์นิเทศก์และครูที่เลี้ยงไม่ดีพอ

จินตนา สุธนวิภาต (2522 : 119 - 131) โดยทำการศึกษา "ปัญหาการฝึกสอนของนักศึกษาวิทยาลัยครู ระดับปริญญาตรี" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการฝึกสอนของนักศึกษาวิทยาลัยครูระดับปริญญาตรี ปัญหาของอาจารย์นิเทศก์ และ

อาจารย์ที่เลี้ยง ในโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาความ
 ต้องการความช่วยเหลือของนักศึกษาฝึกสอนและหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการ
 ฝึกสอนของวิทยาลัยครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษา
 ฝึกสอน 174 คน อาจารย์นิเทศก์ 48 คน อาจารย์ที่เลี้ยง 44 คน เครื่องมือที่ใช้ใน
 การวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า และแบบเติมคำ วิเคราะห์ข้อมูล
 โดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัธยิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยที่เกี่ยว
 กับอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงสรุปได้ว่า ปัญหาของอาจารย์นิเทศก์ได้แก่ มีงาน
 ในหน้าที่รับผิดชอบมากเกินไป มีจำนวนนักศึกษาฝึกสอนในความดูแลรับผิดชอบมาก และ
 มีเวลาไม่เพียงพอสำหรับการนิเทศการสอน ส่วนปัญหาของอาจารย์ที่เลี้ยงได้แก่ มี
 ประสบการณ์ในการนิเทศน้อย มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ ไม่
 เพียงพอและมีปัญหาเกี่ยวกับการให้คำแนะนำแก่นักศึกษาฝึกสอน

ธนา กระจายวงศ์ (2524 : 146 - 155) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "เทคนิค
 การนิเทศการฝึกสอนของอาจารย์ที่เลี้ยงในโรงเรียนฝึกสอนระดับประถมศึกษา ของกลุ่ม
 วิทยาลัยครูนครหลวง" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเทคนิคการนิเทศการฝึกสอนของอาจารย์
 ที่เลี้ยงที่ปฏิบัติอยู่ เปรียบเทียบความแตกต่างเกี่ยวกับเทคนิคการนิเทศการฝึกสอนของ
 อาจารย์ที่เลี้ยงที่มีวุฒิปริญญาตรีและสูงกว่า กับอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญา
 ตรี และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเทคนิคการนิเทศของอาจารย์ที่เลี้ยงที่มี
 ประสบการณ์ในการนิเทศตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป กับอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ในการนิเทศ
 ต่ำกว่า 3 ปีลงมา โดยใช้แบบสอบถามแบบประเมินค่ากับประชากร ซึ่งได้แก่ อาจารย์
 ที่เลี้ยง 252 คน นักศึกษา 252 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการหาค่าความ
 เบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคนิคการนิเทศการ
 ฝึกสอนของอาจารย์ที่เลี้ยง ในระยะก่อนการฝึกสอนและในระยะระหว่างการฝึกสอน
 อาจารย์ที่เลี้ยงได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศการฝึกสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนนักศึกษาเห็นว่า
 อาจารย์ที่เลี้ยงได้ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ในระยะเสร็จสิ้นการฝึกสอน อาจารย์ที่เลี้ยง
 ได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศอยู่ในระดับน้อย นักศึกษาก็เห็นว่าอยู่ในระดับน้อยเช่นกัน เมื่อ
 เปรียบเทียบความแตกต่างเกี่ยวกับการใช้เทคนิค การนิเทศการฝึกสอน ระหว่าง
 อาจารย์ที่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ในการนิเทศตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป กับอาจารย์ที่เลี้ยงที่มี

ประสบการณ์ในการนิเทศต่ำกว่า 3 ปีลงมา พบว่า โดยส่วนรวม ระยะเวลาก่อนฝึกสอนและระหว่างการฝึกสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนระยะเสร็จสิ้นการฝึกสอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ อาจารย์ที่เลี้ยงที่มีวุฒิปริญญาตรีหรือสูงกว่ากับอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี โดยส่วนรวมแล้วใช้เทคนิคการนิเทศการฝึกสอนทั้ง 3 ระยะของอาจารย์นิเทศทั้งสองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ชามรา แล็กชูระ (2524 : 155 - 160) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "เทคนิคการนิเทศการฝึกสอนของอาจารย์นิเทศฝ่ายฝึกสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาของกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันตก" มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับของ ชนา กระจายวงศ์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ อาจารย์นิเทศฝ่ายโรงเรียนฝึกสอน 172 คน นักศึกษา 400 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ((t - test) ผลของการวิจัยพบว่าอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ในการนิเทศการฝึกสอน ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป กับต่ำกว่า 5 ปีลงมา ใช้เทคนิคการนิเทศการฝึกสอนไม่แตกต่างกัน

คีน เลwis ซีสโบรว (Dean Lewis Cheesebrough 1971 : 2335 - A) วิจัยเรื่อง "Effective and Ineffective Behaviors of the College Supervisors as Perceived by Elementary Student Teachers and Cooperating Teachers." มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการนิเทศการฝึกสอนของอาจารย์นิเทศ โดยใช้แบบสอบถามกับตัวอย่างประชากร อันได้แก่ นักศึกษาฝึกสอนที่ทำการฝึกสอนระหว่างปี ค.ศ. 1970 - 1971 อาจารย์ที่เลี้ยงในโรงเรียนราษฎร์ วิทยาลัยโคลาโบไมชิแกน, นิวยอร์ก, และโอไฮโอ ผลการวิจัยพบว่า

1. อาจารย์นิเทศควรใช้กลวิธีการนิเทศในเรื่องการประเมินผล โดยการให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการประเมินผลตนเองด้วย
2. นักศึกษาไม่ค่อยเข้าใจและต้องการทราบวิธีการนิเทศ และต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอน การปกครองชั้น และความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับนักเรียน
3. อาจารย์นิเทศควรยกย่องให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งสนับสนุนการทำงานของนักศึกษาฝึกสอน
4. นักศึกษาบางส่วนไม่ต้องการให้มีการวิจารณ์บุคลิกลักษณะส่วนตัว

5. นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้อาจารย์นิเทศก์ทำหน้าที่ให้ดีที่สุด มีคุณลักษณะ
6. อาจารย์นิเทศก์ควรเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในโครงการฝึกสอน
7. อาจารย์นิเทศก์ควรจะสังเกตการสอนให้บ่อยครั้ง เพื่อจะได้นำมาประกอบการตัดสินใจในการวัดผลครั้งสุดท้าย
8. อาจารย์ที่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกสอนเห็นว่า อาจารย์ที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ควรมีการติดต่อและมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด

โดนัลด์ ชมิท (Donald Schmidt 1973 : 3469 A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Student Teaching : The Creation of Policy, Rules, and Regulations Defining the Professional Role of the Student Teacher and the Cooperating Classroom Teacher Based upon Perceptions of Selected Ohio Principals and Teachers." ได้ศึกษาวิจัยเพื่อวางนโยบาย ข้อบังคับและกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการฝึกสอน เพื่อใช้สำหรับคณะกรรมการบริหารโรงเรียนในรัฐโอไฮโอ โดยสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ใหญ่และครูในโรงเรียนมัธยมในโอไฮโอ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 ของจำนวนอาจารย์ใหญ่และอาจารย์ที่เลี้ยงฝึกสอนในรัฐโอไฮโอ เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ในระหว่างฝึกสอน ผลปรากฏว่าเกี่ยวกับนิเทศควรมีการปรับปรุงในเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของนิสิตฝึกสอนที่มีต่ออาจารย์ที่เลี้ยง และอาจารย์ที่เลี้ยงควรมีความรับผิดชอบดังนี้ จัดประชุมนิเทศให้นิสิตรู้ถึงวิธีการปฏิบัติงานในโรงเรียน และควรให้เกียรติแก่นิสิตในฐานะเพื่อนร่วมงานและควรประเมินผลการปฏิบัติงานของนิสิตฝึกสอนอย่างยุติธรรม โดยมีหลักการ ส่วนทางด้านอาจารย์นิเทศซึ่งมีความสำคัญในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบนิสิตฝึกสอนและเป็นตัวแทนของสถาบันฝึกหัดครู เป็นผู้ที่มีความสำคัญในกระบวนการฝึกสอนทั้งหมด เพราะจะต้องเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจนโยบายของโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของสถาบัน เข้าใจและรู้จักตัวนิสิตที่ออกฝึกสอนเป็นอย่างดีทั้งในค่านิยมพร้อม และลักษณะส่วนตัว มีความรู้และเข้าใจถึงสภาพของโรงเรียนที่รับนิสิตฝึกสอนนอกเหนือไปจากค่านิยมวิชาการและการครุศึกษาเป็นอย่างดี จะเห็นว่าบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของอาจารย์นิเทศคือผู้ประสานระหว่างสถาบัน

ฝึกหัดครู ศึกษาศาสตร์ และสถาบันฝึกสอน ดังนั้นการคัดเลือกบุคคลที่จะทำหน้าที่อาจารย์นิเทศก์ จึงมีความสำคัญมาก การพิจารณาคุณสมบัติของอาจารย์นิเทศก์นอกเหนือไปจากความรู้ ความสามารถในการสอนเนื้อหาวิชาการและการนิเทศแล้ว ยังต้องพิจารณาคุณสมบัติความสามารถอื่น ๆ อีก

เบตตี้ เหวล วอเตอร์ส (Betty Hale Water 1974 : 1975 - A) ได้
วิจัยเรื่อง "Role Expectation of the College Supervisor of Elementary Student Teachers in the State of Georgia." มีวัตถุประสงค์เพื่อ
ต้องการทราบบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ที่ปฏิบัติจริงและที่คาดหวัง ประชากรที่ใช้ในการ
วิจัยได้แก่ อาจารย์ใหญ่ อาจารย์ที่เลี้ยง นักศึกษาฝึกสอน และอาจารย์นิเทศก์ ในโครงการ
ฝึกสอนของสถาบันฝึกสอน 26 แห่ง ในรัฐจอร์เจีย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบ
สอบถามเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่คาดหวังของอาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์
ที่เลี้ยง ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงของอาจารย์นิเทศก์ และบทบาทที่คาดหวังของ
อาจารย์นิเทศก์แตกต่างกัน โดยเฉพาะในด้านการประสานงาน การให้คำปรึกษา การสอน
นักศึกษาฝึกสอนต้องการให้อาจารย์นิเทศก์ให้ความช่วยเหลือมากขึ้น แก้อาจารย์นิเทศก์
มีความเห็นว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่คาดหวังไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ผลการ
วิจัยโดยส่วนรวมพบว่า บทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในด้านการประสานงาน การให้คำปรึกษา
และการสอนที่ปฏิบัติจริง และที่คาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะ
ด้านการให้คำปรึกษาและการสอน มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

มาริลีน แอนพอลแมนรีส (Marilyn Anne Pollman Reese 1976 : 5213
- A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Evaluation of the Supervision of Student Teaching as Performed by Cooperation Teachers". วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์
ความคิดเห็นของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการฝึกสอนของวิทยาลัย
เมาท์ มาร์ตี้ (Mount Marty College) ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนักศึกษาฝึกสอน
ระดับประถม 9 คน ระดับมัธยม 18 คน อาจารย์ที่เลี้ยงระดับประถม 10 คน ระดับมัธยม
21 คน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถม 6 คน และอาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยม 9 คน
ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ นักศึกษามีความเห็นว่า อาจารย์ที่เลี้ยงไม่สนใจที่จะประชุมนิเทศให้

นักศึกษาได้รู้จักโรงเรียน และชุมชน หน้าทีความรับผิดชอบในห้องเรียน ไม่ได้กำลังใจและการชมเชย ไม่สนใจที่จะดูการสอนและให้คำแนะนำอย่างมีระบบ

อาจารย์ที่เลี้ยงมีความเห็นว่า อาจารย์ที่เลี้ยงควรมีการสาธิตการสอนแบบตามความจริง และดูการสอนของนักศึกษาอย่างมีระบบแบบแผน

สำหรับอาจารย์ใหญ่ให้ความเห็นว่าเป็นอาจารย์ที่เลี้ยงควรสังเกตวิธีสอนของนักศึกษา เพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์แล้วเตรียมแก้ไขในการสอนครั้งต่อไป

เทเรซา เอ็ม. การ์เร็ตต์ ฮอปสัน (Theresa M. Garrett Hopson 1982 : 3958 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Supervising Teachers' and Student Teachers' Perceptions of the Actual and Ideal Role of the Elementary Supervising Teacher." โดยมีจุดมุ่งหมายในการวิจัยคือ ต้องการที่จะรวบรวมถึงการปฏิบัติและอุดมคติเกี่ยวกับบทบาทอาจารย์นิเทศที่จะได้รับการยอมรับของอาจารย์นิเทศ และนักศึกษาครู เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจเป็นแบบสอบถามประกอบด้วยเรื่องการยอมรับการปฏิบัติและอุดมคติของอาจารย์นิเทศ และนักศึกษาครู ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นอาจารย์นิเทศ 155 คน และนักศึกษาฝึกสอน 164 คน ผลของการวิจัยครั้งนี้พบว่า จากการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยทั่วไปแล้ว การยอมรับในการปฏิบัติและอุดมคติของโครงการฝึกสอนของอาจารย์นิเทศสูงกว่านักศึกษา การยอมรับในการปฏิบัติตามข้อตกลงของนักศึกษามีสูงกว่าอาจารย์นิเทศ แต่ในด้านการยอมรับต่ออุดมคติแล้ว อาจารย์นิเทศก็มีมากกว่านักศึกษา และในการปฏิบัติจริง การได้รับประสบการณ์ตรงนอกห้องเรียน นักศึกษามีมากกว่าอาจารย์นิเทศ

จูดิธ ไอริน บอลด์ (Judith Irene Ball 1982 : 762) ได้วิจัยเรื่อง "The Effects on Student Teachers of Supervisory Personnel in an Innovative Student Teaching Experience." เป็นการศึกษาเนื้อหาและกระบวนการในการนิเทศประสบการณ์การฝึกสอน วิธีการที่ใช้ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษารายกรณี การบันทึกการประชุม การสังเกตและสัมภาษณ์ สัมภาษณ์นักศึกษาครู 3 คน และผลจากการออกแบบสอบถามจากผู้บริหาร 2 คน ผลของการวิจัยพบว่า

1. การทำงานของนักศึกษาฝึกสอนต้องเกี่ยวข้องกับอาจารย์นิเทศก์อย่างยิ่ง
2. หน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ คือ ต้องสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนให้ได้รับแนวทางที่ดีตลอดภาคการศึกษา เช่น สนับสนุนให้นักศึกษาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การวางแผน พฤติกรรมการสอน และพฤติกรรมการทำงานเป็นหมู่คณะ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ให้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. บทบาทในการสนับสนุน ช่วยเหลือและการประเมินผลของอาจารย์นิเทศก์ที่มีต่อนักศึกษาฝึกสอนควรจะแยกออกจากกัน
2. เป้าหมายหลักของการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนควรเขียนไว้อย่างชัดเจน
3. นักศึกษาฝึกสอนควรได้ศึกษาทฤษฎีและการปฏิบัติจริง ๆ ในการฝึกสอนให้สอดคล้องกัน
4. ควรได้มีการสำรวจและศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครูใหญ่ในการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนด้วย

เจน เอช. แอปเพลเกทและโทมัส เจ. แลสเลย์ (Jane H. Applegate and Thomas J. Lasley 1982: 15-18) ได้ทำการศึกษารื่อง "Cooperating Teachers' Problem with Preservice-Field Experience Students." วัตถุประสงค์ศึกษาในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. ปัญหาของอาจารย์ที่เลี้ยง เมื่อทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอน
2. สาเหตุของปัญหาที่อาจารย์ที่เลี้ยงประสบในการทำงานร่วมกับนักศึกษา

ฝึกสอน

การเก็บข้อมูล มี 2 ระยะ คือ

ระยะแรก เป็นการรวบรวมปัญหาจากอาจารย์ที่เลี้ยง โดยใช้แบบสอบถามชื่อ "ปัญหาที่สำคัญที่สุดของข้าพเจ้าในวันนี้" แบบสอบถามนี้อาจารย์ที่เลี้ยงจะเขียนบรรยายปัญหาที่ได้รับจากการมีนักศึกษาฝึกสอน ปรากฏว่ามีอาจารย์ที่เลี้ยง 25 คน ที่ทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอนจากสถาบันฝึกหัดครู 10 แห่ง ในโอไฮโอ ได้มีปัญหาดังกล่าว 76 เรื่อง

ระยะที่สอง เป็นการรวบรวมปัญหาจากครูที่เลี้ยง 172 คน จากมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยในโอไฮโอ 10 แห่ง ที่ส่งนักศึกษาไปฝึกสอน จากปัญหา 76 เรื่อง นำมาใช้

กับเกณฑ์ของ ลิเคิร์ต (Likert) ชื่อแบบเลือกคำตอบสำหรับอาจารย์เพียง
(Cooperating Teacher Check-list) ซึ่งมีข้อปัญหาทั้งหมด 48 ข้อ

จากการศึกษาปัญหาที่อาจารย์ที่เลี้ยงไก่พบขณะทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอน
โดยการนำคำตอบของปัญหาทั้ง 48 ข้อ มาหาค่าเฉลี่ยและทดสอบไบนอมิอัล (Binomial
test) ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปรากฏ
ว่ามี 13 ข้อที่เป็นปัญหาอย่างมีนัยสำคัญ คือ

ข้อ 21 ไม่เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายในการส่งนักศึกษามาฝึกสอนที่โรงเรียน

ข้อ 10 นักศึกษาฝึกสอนมักขาดบ่อย ๆ และทำงานเชื่องช้า

ข้อ 8 นักศึกษาฝึกสอนขาดความสามารถในการใช้เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์

ข้อ 36 นักศึกษาฝึกสอนไม่เคยถามคำถามเลย

ข้อ 22 นักศึกษาฝึกสอนมีปัญหาในการสอน

ข้อ 19 นักศึกษาฝึกสอนไม่สามารถอธิบายหรือสรุปคำชี้แจงได้อย่างชัดเจน

ข้อ 9 ไม่เคยมีเวลามานั่งทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอน

ข้อ 12 นักศึกษาฝึกสอนไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ ถ้าหาก

ไม่ได้เตรียมตัวมาก่อน

ข้อ 45 นักศึกษาฝึกสอนไม่ค่อยสนใจที่จะทำความรู้จักครูอื่น ๆ ในอาคาร

ที่สอน

ข้อ 27 นักศึกษาฝึกสอนไม่ค่อยจะเตรียมการสอนล่วงหน้าก่อนสอน

ข้อ 23 นักศึกษาฝึกสอนไม่ได้ปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างผู้ที่มืออาชีพครูควรจะทำ

ทำ

ข้อ 46 ทางวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยมิได้ให้ความช่วยเหลือแก่ข้าพเจ้าแต่

อย่างไรในการทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะแก่นักการศึกษาว่าการฝึกหัดครูว่า ควร
จะได้มีการฝึกหัดอาจารย์ที่เลี้ยงไก่ในการทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกสอน อาจารย์ที่เลี้ยงไก่
ต้องทราบถึงบทบาทของคนที่จะต้องปฏิบัติ และทักษะที่พึงมีในการที่จะส่งเสริมนักศึกษา
ฝึกสอนในไอโฮไอ วิทยาลัยหลายแห่งได้มีการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมอาจารย์ที่เลี้ยง
โคเนตติกการศึกษารัฐ (State Department of Education) มีวัตถุประสงค์ช่วย

อาจารย์ที่เลี้ยงให้เข้าใจ และรู้ซึ่งถึงความหวังของนักศึกษาฝึกสอน และฝึกงานต่าง ๆ ให้แก่เขาเพื่อการเป็นครูที่ดีต่อไปในอนาคต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์และวิธีการเสริมสมรรถภาพในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพ

ในปี พ.ศ. 2524 ไพศาล สิทธิเลิศ (2524 : 130 - 136) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูภาคเหนือ" โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพในการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูภาคเหนือ โดยใช้แบบสอบถามกับอาจารย์นิเทศก์ จำนวน 224 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลของการวิจัยพบว่า สมรรถภาพทางด้านวิชาการที่จำเป็นมากที่สุดได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการฝึกหัดครู วิธีสอน เทคนิคการนิเทศ อาจารย์นิเทศก์ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าสมรรถภาพที่จำเป็นมากที่สุดด้านความรู้ ความสามารถทางวิชาการ การปฏิบัติงานนิเทศการฝึกสอน การบริหารงานฝึกสอนและการใช้มนุษยสัมพันธ์

แมรี มาร์กาเรต วายเนอร์ (Mary Margaret Weiner, 1976:6031-A)

ได้วิจัยเรื่อง "The Effects of a Cooperating Teacher Education Program on Performance of Student Teachers." โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าโปรแกรมการให้การศึกษาอบรมแก่อาจารย์ที่เลี้ยงจะมีผลดีต่อการพัฒนานักศึกษาฝึกสอนเพียงใด ตัวอย่างประชากรได้แก่นักศึกษาฝึกสอนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมจำนวน 30 คน อาจารย์ที่เลี้ยง 30 คน และนักเรียนมัธยมที่เรียนกับนักศึกษาฝึกสอนจำนวน 450 คน อาจารย์ที่เลี้ยงของกลุ่มทดลองได้รับการอบรมเป็นเวลา 9 สัปดาห์ ระหว่างปี ค.ศ. 1974 - 1975 ทอนปลายภาค ให้นักศึกษาฝึกสอน อาจารย์ที่เลี้ยง และนักเรียนได้ประเมินการปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกสอนโดยใช้ Purdue Teacher Evaluation Scale เป็นเครื่องมือในการประเมิน นอกจากนี้นักศึกษาฝึกสอนยังได้ประเมินการปรับปรุงตัว โดยใช้ Purdue Student - Teacher Opinionnaire เป็นเครื่องมืออีกด้วย ผลของการวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมของ

นักศึกษาฝึกสอนและอาจารย์ที่เลี้ยงในองค์กรประกอบอื่น ๆ นอกจากเรื่องการควบคุมชั้น
แต่ด้านการปรับปรุงตัวของนักศึกษาฝึกสอนพบว่า นักศึกษาฝึกสอนที่เป็นกลุ่มทดลอง คือ
กลุ่มที่มีอาจารย์ที่เลี้ยงที่ได้รับการอบรมเห็นว่าตนปรับปรุงตัวได้ดีกว่านักศึกษาฝึกสอนกลุ่ม
ควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของอาจารย์ที่เลี้ยงและนักเรียน

บาร์บารา เอส. ลิปเก (Barbara S. Lipke 1979:31-33) ศึกษาเกี่ยวกับ
ฝึกสอน มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่าการปรับปรุงหรือเพิ่มทุนประสบการณ์ให้แก่ศึกษา
ครูและอาจารย์ที่เลี้ยงกระทำได้อย่างไรบ้าง โดยได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ทั้งในประเทศ
อังกฤษ, ในเซบอสตัส และบรูคลิน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกว่า
200 ราย ได้แก่อาจารย์ระดับหัวหน้าการฝึกสอนในมหาวิทยาลัย ศึกษานิเทศก์ อาจารย์
ใหญ่ อาจารย์ที่เลี้ยง นักศึกษาคู เป็นต้น

หัวข้อในการสอบถามมีดังนี้

1. คุณสมบัติของนักศึกษา
2. ตารางสอนของนักศึกษา
3. กระบวนการวางตัวบุคคล
4. บทบาทและความรับผิดชอบ
5. ทัศนคติ
6. การแก้ไขข้อบกพร่อง
7. การสอนแทนอาจารย์ที่เลี้ยง
8. เทคนิคที่ได้ผลดี
9. การประเมินผลนักศึกษาคู
10. การเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้ตัวบุคคลที่พึงประสงค์มาช่วยในการพัฒนาการ

สอนของนักศึกษาคู

จากการศึกษาพบว่า ในประเทศอังกฤษ นักศึกษาคูจะต้องมีงานตลอด 3 ปีที่
มีการฝึกสอน รวมทั้งมีการสังเกตการสอนสัปดาห์ละ 1 วัน เฉพาะในภาคเรียนแรกซึ่ง
ในสหรัฐก็ใช้ระบบนี้ด้วยเช่นกัน แต่การใช้ระบบนี้ได้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก
เพราะปรากฏว่าครูใหม่ได้รับการฝึกฝนยังไม่ดีพอ

ในด้านการฝึกฝนอาจารย์ที่เลี้ยงนั้น จะเห็นว่าอาจารย์ที่เลี้ยงเองเห็นว่า พวกคนสามารถเรียนรู้จากกันและกันได้ และทักษะเกี่ยวกับการสอนเด็กชั้นเล็ก ๆ ไม่สามารถนำไปใช้กับนักศึกษาได้ ส่วนนักศึกษาต้องการมีอาจารย์ที่เลี้ยงที่ได้รับการคัดเลือกแล้วว่าสอนดีเยี่ยมมาฝึกฝนพวกตน

ในประเทศอังกฤษ ได้จัดโปรแกรมอบรมใหม่ ๆ หลายแบบในเขตบอสตัน ก็ได้ จัดให้มีการสัมมนาสำหรับอาจารย์ที่เลี้ยงในระดับประถมศึกษา โรงเรียนรัฐบาลในบรูคลิน ได้สร้างรูปแบบการฝึกฝนอาจารย์ที่เลี้ยง 2 แบบ คือ

1. การจัดประชุมปฏิบัติการหลังโรงเรียนเล็ก โดยช่วงแรกเป็นการอภิปราย โดยหัวหน้าฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพจากมหาวิทยาลัย จากศึกษานิเทศก์ ครูใหญ่ อาจารย์ที่เลี้ยง และนักศึกษาครู ผู้อภิปรายแต่ละคนจะเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความ รับผิดชอบที่แต่ละฝ่ายต้องมีและเทคนิคที่ใช้ได้ผล

2. การจัดสัมมนาสำหรับนักศึกษาและอาจารย์ที่เลี้ยงซึ่งจัดให้มีในโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายให้นักศึกษาฝึกสอนได้คุ้นเคยกับแนวการสอนที่ใช้ได้จริง ๆ ในชั้นเรียน และเพื่อเปิดโอกาสให้อาจารย์ที่เลี้ยงได้แลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และเรียนรู้การสอน หลาย ๆ แบบและแนะแนวทางแก่นักศึกษา

สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทั้ง ในประเทศและต่างประเทศ ในด้านปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สมรรถภาพและ การเสริมสมรรถภาพในการนิเทศประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

ในด้านปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนั้น ปัญหาที่อาจารย์นิเทศก์และ อาจารย์ที่เลี้ยงประสบมาก ได้แก่ ปัญหาเรื่องการขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการนิเทศการ สอน มีเวลานิเทศการสอนน้อย เนื่องจากสาเหตุที่มีงานต้องรับผิดชอบมาก จำนวน นักศึกษาที่ต้องรับผิดชอบมาก และการขาดมนุษยสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์นิเทศก์และ อาจารย์ที่เลี้ยง ส่วนในด้านความต้องการเสริมสมรรถภาพในการนิเทศประสบการณ์ วิชาชีพนั้น ทั้งอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงต่างมีความต้องการให้วิทยาลัยครู จัด

โปรแกรมการเสริมสมรรถภาพให้โดยการจัดในรูปแบบการสัมมนา อบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ

จากหลักการและแนวคิดของนักการศึกษา ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้นำเสนอข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเป็นอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงนั้น มิใช่เป็นของง่าย หรือครูทุกคนสามารถเป็นอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงที่ดีได้ แต่จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและความรู้ความสามารถเป็นอย่างดี ปัจจุบันนี้ถึงแม้ว่าอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีวุฒิทางการศึกษาสูงขึ้น แต่วิทยาการเกี่ยวกับการฝึกสอนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ฉะนั้นผู้เป็นอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่เลี้ยงจะต้องเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อที่จะพัฒนาสมรรถภาพของตนเอง ในการนิเทศการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น อันจะส่งผลไปถึงการผลิตครูที่มีคุณภาพออกไปรับใช้สังคมต่อไป

คุนยวิทยทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย